بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب پېژندنه

د کتاب نوم:	لګښت سنجونه
څانګه:	بانکداری
تدوین کوونکی:	عبدالجبار قیومی
ژباړونکی:	نورالله حقمل

د څار کمېټه:

- محمد آصف ننګ د تخنیکي او مسلکي زده کړو معین
- ډیپلوم انجنیر عبدالله کوزابي د تعلیمي نصاب رییس
- محمد اشرف وحدت په تعلیمي نصاب کې د معینیت د مقام سلاکار

د تصحیح کمېټه:

- عبدالجمیل ممتاز
- نصیر احمد احمدی

د ګرافیک او ډیزاین څانګې مسئول:	محمد جان علیرضایي
ګرافیک او ډیزاین:	علی مومنی
چاپ کال:	۱۳۹۲ لمریز کال
تیراژ:	۳۰۰۰ ټوکه
چاپ ځل:	لومړی
وېب پاڼه:	www.dmtvet.gov.af
برېښنالیک:	info@dmtvet.gov.af
د ISBN کد	ISBN 978-[illegible]

Ketabton.com

د چاپ حق د تخنیکي او مسلکي زده کړو له معینیت سره خوندي دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو
ور سره عرب، ګوجر دي — پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزارت پیغام

ګرانو زده کوونکو، محصلانو او درنو ښوونکو!

د یوې ټولنې وده او پرمختګ کاملاً د همغې ټولنې د پیاوړو کاري کادرونو، بشري قوې او ماهرو فکرونو په کار او زیار پورې تړلي دي. همدا بشري قوه او کاري متې دي چې د هیواد انکشافي اهدافو ته د رسېدو لارې چارې طی کوي او د یوه نېکمرغه، مرفه او ودان افغانستان راتلونکی تضمینوي.

انســان په خپل وار سره د الله تعالی له جانبه او هم د خپل انســاني فطرت له اړخه مؤظف او مکلف دی چې د ځمکې په عمران او د یوه ســوکاله ژوند د اســبابو او ایجاباتو د تکمیل لپاره خپل اغیزمن نقش، همدارنګه ملي او اسلامي رسالت ادا کړي.

لــه همدې ځایه ده چې د یوه ژوندي او فعال انســان نقــش، د خپل ژوند د چاپېریال او خپلې اړوندې ټولنې په اړه، تل مطلوب او په هېڅ حالت کې نه نفي کېږي او نه هم منقطع کېږي.

په ټول کې د پوهنې نظام او په خاصه توګه د تخنیکي او مسلکي زده کړو معینت مسوولیت او مکلفیت لري چې د اســلامي ارزښــتونو، احکامو او همداراز معقولو او مشروعو قوانینو ته په ژمنتیا سره، د افغانســتان په انکشاف کې فعاله، چابکه او موثره ونډه واخلي، ځکه دغه ســتر او ســپېڅلي هدف ته د رســېدو په خاطر د انساني ظرفیت وده، د حرفوي، مسلکي او تخنیکي کادرونو روزنه او پراختیا یو اړین مقصد دی. همدا په تخنیکي او مسلکي زده کړو مزین تنکي ځوانان کولی شي چې په خپلې حرفې او هنر سره په سیستماتیک ډول د هیواد انکشاف محقق او میسر کړي.

جوته ده چې په افغانستان کې د ژوند تګ لاره، دولتداري او ټولنیز نظام د اسلام له سپېڅلو احکامو څخه الهام اخیســتی؛ نو لازمه ده چې زموږ د ټولنې لپاره هر ډول پرمختګ او ترقي باید په علمي معیارونو داســې اســاس او بنا شي؛ چې زموږ د کارګر نســل مادي او معنوي ودې ته پکې لومړیتوب ورکړ شي. د حرفوي ظرفیت جوړونې تر څنګ د ځوانانو سالم تربیت او په سوچه اسلامي روحیې د هغوی پالنه نه یواځې پخپل ذات کې یوه اساسي وجیبه ده، بلکې دا پالنه کولی شي چې زموږ وطن پخپلو پښو ودروي، له ضعف څخه یې وژغوري او د نورو له سیاسي او اقتصادي احتیاج څخه یې آزاد کړي.

زموږ ګران زده کوونکي، محصلان، درانه اســتادان او مربیون باید په بشــپړه توګه پوه شي، چې د ودان او نېکمرغه افغانستان ارمان، یواځې او یواځې د دوی په پیاوړو متو، ویښ احساس او نه ستړي کېدونکي جد او جهد کې نغښتی او د همدغو مسلکي او تخنیکي زده کړو له امله کېدای شي په ډېرو برخو کې د افغانستان انکشافي اهداف تر لاسه شي.

د دې نصــاب له ټولو لیکوالانو، مولفینو، ژباړونکو، ســموونکو او تدقیق کوونکو څخه د امتنان تر څنګ، په دې بهیــر کــې د ټولو کورنیو او بهرنیو همکارانو له مؤثرې ونډې او مرســتو څخه د زړه له کومې مننه کوم. له درنو او پیــاوړو اســتادانو څخه رجامندانه هیله کوم چې د دې نصــاب په ګټور تدریس او فعاله تدریب سره دې د زړه په ټول خلوص، صمیمي هڅو او وجداني پیکار خپل ملي او اسلامي نقش ادا کړي.

د نېکمرغه، مرفه، پرمختللي او ویاړمن افغانستان په هیله

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

څپرکي	سرلیکونه	پاڼې
لومړی	د لګښت د سنجونې مهم اصطلاحات	۱
دویم	د لګښت سنجونې عمده اساسات	۱۷
دریيم	په تجارتي موسساتو کې د مصارفو سنجونه	۲۹
څلورم	په صنعتي شرکتونو کې د لګښتونو د سنجونې طریقې	۴۱
سرچینې او اخیستنې		۶۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقدمه

د لوی او بې مثاله خدای په نامه چې قلم او ژبه یې د صفاتو د ستاینې ځواک نه لري.

په ورځنیو شرایطو کې د اقتصاد او تصدیو له ستونزو څخه یوه هم د تصمیم نیونې موضوع ده. ځکه د تصمیم نیونې موضوع تر ډېره ځایه په دقیقو او سمو اسنادو او مدارکو پورې اړه لري، چې د تصدیو آمرین د دقیقو او سمو اسنادو او مدارکو له مخې کولای شي سمه او پریکنده پریکړه وکړي. البته دغه اسناد او مدارک له حسابي شعبو څخه تر لاسه کیږي چې په تصدي کي د اقتصادي امورو د تطبیق مسؤلیت لري. د دقیقې محاسبې نه شتون، د مصارفو د سنجش یا اټکل نشتوالی، د بیلانسونو او دقیقې احصایې نه شتون د شرکت مسؤلین له ستونزو او تیروتنو سره مخ کوي.

که چیرته د تصدي آمرین پوه نه شي چې د هغوی د امتعې ټمام شوی قیمت څومره دی نو د تصدی د پراختیا او نرخ ټاکلو په اړه ټول سیاستونه یې له نیمگړتیاؤ سره مخ کیږي او شرکت د خپلو داخلي او باندنیو سیالانو په مقابل کي کمزوری کیږي. نو په دې اساس د محاسبې تر څنگ د ټمام شوي قیمت د پیدا کولو لپاره د مصارفو د سنجش د شعبې لپاره د احصایې او پلانگذاري شتون هم ضروروی گڼل کیږي.

اقتصادي سنجشونه او د مصارفو سنجشونه په ټولو تجارتي او تولیدي تصدیو کي ضروري گڼل کیږي او د مصارفو سنجش د تجارت د ژبې په څیر اهمیت لري. همدا شان د مصارفو د سنجش د مضمون له مرستي څخه پرته د نورو محاسبوي یا مالی درسونو پر مخ وړل یو ستونزمن کار گڼل کیږي. څنگه چې ورته مضمون ته په بانکونو، تجارتخانو، د مالیې وزارت په مالي برخو او په عامه توگه په ټولو مالي چارو کي اړتیا ده، نو له همدې کبله مو د ورته کتاب په چمتو کولو لاس پورې شو. دغه کتاب نه یوازې د مالي مسلکي انستیتیوتونو لپاره گټور دی، بلکې په نورو برخو کې هم ترې استفاده کیدی شي.

په درناوي

عبدالجبار قیومی

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ټولیزه موخه:

د منجمنټ، مالی او اقتصادي ځانګو د زیاتو محصلینو لپاره چې څنګه د حسابدارۍ په اړه معلومات تر لاسه کړي او همدا رنګه هغه وارزوي او په اساس یې تصمیم ونیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمړی څپرکی

د لګښت سنجونې مهم اصطلاحات

تولیزه موخه:

د لګښت سنجونې د مفهوم او اصطلاحاتو د درک وړتیا رامنځته کول.

د زده کړې موخې: د دې فصل په پای کې له محصلینو څخه تمه کیږي چې:

- د مخارجو ډولونه و پیژني.
- د مصارفو مفهوم و پیژني.
- د عوایدو مفهوم و پیژني.
- د استهلاک مفهوم و پیژني.
- د شرکت یا تصدې د پایلې مفهوم و پیژني.
- د مصارفو د مواضعو یا د مصرف دځای مفهوم و پیژني.

مخارج: د یوه شرکت د یوې ځانګړې دورې پرداختونه چې نتیجوي تاثیرات لري، د مخارجو په نامه یادیږي. په بل عبارت د (کار، ځمکې، سرمایې او غوره مدیریت) په څیر د تولید د عواملو د تهیې او چمتو کولو په موخه په یوه معینه دوره کې له شرکت څخه د نغدو پیسو وتل یا خارجیدل د مخارجو په نامه یادیږي. په مالي محاسبه کې مصرف یا لګښت هم د مخارجو په نامه یادیږي.

مخارج د پیسو په دود د شیانو او خدمتونو له ارزښت څخه عبارت دي. د تصدي په اقتصاد کې د یوې حسابې دورې لپاره د مخارجو اصطلاح د مفاد او ضرر په حساب کې استعمالیږي او د مصرف اصطلاح د مصارفو د سنجش په حسابونو کې استعمالیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يوه شرکت مخارج په لاندې ډولونو ويشل شويدي:

الف – د فعاليت مخارج: پدې ډله کې هغه مخارج شامليږي چې د شرکت په اصلي يا فرعي کار پورې تړاو ولري ، چې په ورته مخارجو کې لاندې مخارج شامل دي:

- د فعاليت د جريان په ترڅ کې را منځته شوي مخارج.
- هغه مخارج چې د شرکت د فعاليت په دورې پورې تړاو نلري.

دا هغه ډول مخارج دي چې له پخوانيو دورو څخه تثبيت شوي وي خو د نوي فعاليت په دوره کې حسابيږي، لکه پخواني ماليات، پخواني استهلاکات، د پخوانيو ترميماتو لپاره سنجول شوي مصارف او داسې نور چې اصلاً په روانه دوره پورې تړاو نلري. همدا شان هغه مخارج هم په ورته کتګورۍ کې ځای نيسي چې په غير عادي توګه منځته راغلي وي لکه د بيمي له درکه غير عادي خسارات، د اسعارو د نرخ د نوسان يا ټيټ او پاس له درکه غير عادي خسارات او د ثابتي سرمايې يا پانګې د ځيني برخو د پلور له کبله منځته راتلونکي خسارات چې د غير عادي يا فوق العاده مخارجو په نامه ياديږي.

ب – د شرکت خارجي مخارج: پدې جمله کې هغه مخارج شامليږي چې د شرکت له اصلي او فرعې فعاليت سره تړاو نه لري او هدف ته د شرکت د رسيدلو په لاره کې ځانګړې خدمت نه کوي. ورته مخارج هم په لاندې برخو ويشل شويدي:

۱- هغه مخارج چې دفعاليت له دورې سره تړاو لري، خو له شرکت سره کومه اړيکه نلري، لکه د هغو املاکو لپاره پولي مصارف يا لګښتونه چې ګټه ترې نه اخستل کيږي يا د اعانې او بخشش لپاره مصارف.

۲- هغه مخارج چې د فعاليت له دورې او شرکت سره کوم تړاو نلري. مثلاً د هغو املاکو د پلور له درکه د مخارجو را منځته کيدل چې په شرکت کې ترې استفاده نه کيدله. ورته مخارج چې د فعاليت له دروې سره تړاو نه لري د فوق العاده مخارجو او يا بيطرفه مخارجو په نامه ياديږي.

نو په دې توګه ويلای شو چې د فعاليت د يوې دورې مجموعي مخارج د شرکت له مخارجو او ازادو مخارجو څخه تشکيليږي.

پرداخت چې د پيسو د راکړې ورکړې په معنا ده، د پيسو له هغې ټولې ورکړې څخه عبارت دی چې په نغدې يا کتبي توګه د شرکت له لوري ورکول کيږي.

د مصارفو او پرداخت تر منځ د تناسب په برخه کې ويلای شو چې پولي پرداخت د استهلاک يا امتعې د مصرف او د خدماتې کارونو مقياسي معيار ګڼل کيږي. که چيرته مصارف يوې دورې (يوې مياشتې) ته منسوب کړو، په دې صورت کې ليدل کيږي چې د امتعې مصرف او استهلاک له ورکړل شويو پيسو سره معادل دی ، او په دې توګه محاسبه کيږي.

که چيرته د توليد په جريان کې له استعمال او مصرف څخه مخکې د جنسي امتعې او د کار

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فعالیت لپاره کوم پرداخت را منځته شي نو پکار ده چې یاد شوی پولي پرداخت معین شي. څکه د وخت له مخې يې تحدید له یوه پلوه د موجوداتو یا شته سرمایوي توکو په دفتر کې د ثبت په واسطه او له بله لوري په انتقالي دفاترو او تحدیدي دفاترو کې قید کیږي.

د موقتي حسابونو تحدید د وخت له مخې په موقتي توګه صورت نیسي چې پولي پرداخت د فعالیت له دورې څخه مخکي صورت نیولای وي. د مثال په ډول د کرایې پیشکي ورکړه، د ترمیماتو ربع او داسې نور په موقت ډول صورت نیسي چې په حسابې دوره کې له ثالثو اشخاصو څخه کار اخستل کیږي ، خو پولي تادیه او ورکړه يې په راتلونکي کې صورت نیسي (نا ور کړل شوې مزد، کرایه، حق العمل، مالیه او داسې نور اقلام چې تادیه کیږي ، یا وارده شوي خساره چې په راتلونکي کې تادیه کیږي یا د ترمیماتو مبالغ چې تر اوسه پورې نه دي اجرا شوي)

د تادیاتو یا پولي پرداختونو او مصارفو د محاسبې په مورد کې لاندې مقرره یا اصل په نظر کې نیول کیږي:

د هرې دورې پولي پرداخت باید د هغې حسابي دورې په اړوند دفاترو کې ثبت شي چې ورته پرداختونه پکې منځته راغلي وي.

لګښتونه

لګښتونه له هغې امتعې او خدماتو څخه د استفادې ارزښت ته ویل کیږي چې د تولید په موخه په کار اچول شوي وي.

الف- د لګښتونو ارزښتي تعریف: په یوه دوره کې د شرکت د فعالیتونو په موخه د استعمال له کبله د جنسي امتعې، شیانو، خدماتو او دولتي فعالیتونو د استهلاک پولي ارزښت د مصارفو په نامه یادیږي.

ب- د لګښتونو تادیوي تعریف: د پلور او تولید په موخه د شرکت له لوري په یوه معینه دوره کې د پیسو تادیه او ورکول د مصارفو په ناما یادیږي. د ورته تعریف له مخې د قروضو یا پورونو د تادیې او اعطا په موخه د پیسو له ورکولو پرته نور ټول پرداختونه او تادیات د شرکت له مصارفو څخه عبارت دي.

د مخارجو، پرداخت او مصارفو تر منځ توپیرونه د لاندې مثالونو په واسطه روښانه کیږي:

مثال: فرض کړئ، یو کس یوه ملګري ته د میلمستیا بلنه ورکړه ، د دې موخې لپاره پکار ده چې کوربه سړی د میلمه سړي لپاره غذایي مواد او مشروبات واخلي، چې د یوه پرداخت یا د پیسو د ورکولو په مقابل کې صورت نیسي، خو په ناڅاپې توګه میلمه کس له میلمستیا څخه انکار وکړ، نو ښکاره ده چې په دې صورت کې د میلمه لپاره تیار شوي خواړه او څښاک په مصرف نه رسیږي. نو لید ل کیږي چې پرداخت تر مصرف دمخه صورت نیولای دی. د ورته مثال په وسطه څرګندیږي چې د مصرف او پرداخت په نومونو دغه دوه اصطلاحات یو تر بله څه توپیر لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم مثال: په دې مثال کې هم يو کس خپل ملګري ته بلنه ورکوي. کوربه کس د ميلمه لپاره غذايي مواد او څښاک اخلي ، خو څنګه چې کوربه کس په خپل جيب کې نغدي پيسې نه لري نو د خپلې پيژندګلوۍ له مخې له دوکاندار څخه د اړتيا وړ شيان په پور اخلي.

دا ځل ميلمه د ډوډۍ خوړلو لپاره حاضر شو او هغه خوراکونه او څښاک چې د ده لپاره تيار شوي وو، په مصرف ورسيدل ، خو د دغو غذايي موادو او مشروباتو قيمت لا تر اوسه پوري دوکاندار ته نه دی ورکړل شوی، نو ليدل کيږي چې په دې صورت کې مخارج تر پرداخت د مخه واقع شوي دي.

دريم مثال: زموږ يو نژدې ملګري له موږ څخه د مالي مرستې غوښتنه وکړه چې يوه اندازه پيسې په پور ورکړو، که چيرته دغه کس ته پيسې په پور ورکړو، نو ليدل کيږي چې په دې صورت کې موږ د پرداخت يا د پيسو د ورکړې عمل تر سره کړيدی. له اقتصادي نظره د قرضې يا پور ورکول يو مصرف نه دی او دغه پرداخت له مخارجو سره کومه اړيکه نه لري او نبايد چې د مخارجو په توګه و ارزول شي. ځکه يادې شوي پيسې د مصرف او کوم اقتصادي خدمت لپاره نه دي کارول شوې، کله چې دغه ملګری پيسې بيرته راکوي بيا هم دغه پيسې د کوم عايد په دود نه ارزول کيږي. نو ليدل کيږي چې د مخارجو او پرداخت تر منځ هيڅ ډول اړيکه شتون نلري.

فعاليت، عايد او حاصل:

الف- حاصل: حاصل له هغه مقدار مال يا خدمت څخه عبارت دی چې د توليد د عامل له درکه يا د توليد د عمليې په ترځ کې منځته راځي. د مثال په توګه د هغو غنمو مقدار چې په يوه زراعتي يا کرنيز شرکت کې تر لاسه کيږي. په بل عبارت د يوه شرکت د دورې د عمومي پايلې د ارزښت لوړيدل د هغه شرکت د حاصل په نامه يادېږي. د مثال په توګه هغه توليدات چې د توليد د عواملو د ترکيب له کبله منځته راځي ، د شرکت د حاصل په نامه يادېږي.

ب – عايد: عايد د درآمد يا دخل په نامه هم يادېږي خو د نظري اقتصاد د علم په اصطلاح کې عايد د هغه مقدار پيسو له لاسته راوړلو څخه عبارت دی چې د حاصلاتو يا توليداتو د پلور له درکه د شرکت شتمني ته ور جمع کيږي. د مثال په توګه هغه نغدې يا کتبې پيسې چې د پښېړو شويو توکيو او خدمتونو د پلور له درکه د شرکت په شتمني کې شامليږي.

د عايد ډولونه:

- اضافي عايد
- جاري عايد
- قابل تصرف عايد يا هغه عايد چې مصرف او لګښت يې د شخص په واک او اختيار کې وي.
- کمايي شوی عايد يا د کار در آمد.
- هغه عايد چې د اجارې له درکه تر لاسه کيږي.
- تر لاسه شوی عايد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

هر عمل، کار او کړنې چې د ګټې د ترلاسه کولو په موخه منځته راغلی وي ، د اقتصادي فعالیت په نامه یادیږي. په بل عبارت: هر هغه څه چې د شرکت د کاري پلان له مخې واقع کیږي د شرکت د فعالیت په نامه یادیږي.

د حاصل او عاید تر منځ توپیر د لاندې مثالونو په واسطه تشریح کیږي:

مثال: یوه بزګر غلې دانې کرلې. نو همدغه کرنیزه امتعه د بزګر لپاره د یوه حاصل معنا لري او تر څو چې حاصلات یې نه وي پلورلي، عاید یې نه دی تر لاسه کړی.

کله چې کرنیز حاصلات و پلورل شي، په حقیقت کې یې خپل حاصل په عاید باندې بدل کړی دی. نو ځکه خو ضروري نده چې عاید او حاصل د ورته مفهوم په دود و ارزول شي.

دوهم مثال: مور یوه نجار ته د څو الماریو د جوړولو فرمایش ورکړ او هغه له مور نه د کار د بشپړیدلو په موخه د یو مقدار پیشکي پیسو غوښتنه وکړه. په دې صورت کې نجار عاید تر لاسه کوي خو لا تر اوسه پورې یې د الماریو په جوړولو باندې پیل نه دی کړی او کوم اقتصادي فعالیت یې نه دی تر سره کړی، نو په دې توګه یې کوم حاصل هم نه دی تر لاسه کړی. ځکه که چیرته نجار د الماری جوړولو په بڼه اقتصادي فعالیت یا د پیسې ورکونکي کس کار تر سره نه کړي، پیسې ورکونکی کس بیرته له نجار څخه خپلې پیشکي پیسې تر لاسه کوي. په دې صورت کې هم لیدل کیږي چې عاید او حاصل یو له بل سره کومه اړیکه نه لري او حقیقې عاید تر حاصل د مخه صورت نه شي نیولای.

دریم مثال: بیرته پخواني مثال یعني هغه مثال ته ور ګرځو چې زموږ یوه ملګري له مور څخه یو څه پیسې په پور غوښتلې، کله چې زموږ دغه ملګری بیرته خپل قرض پرې کوي او مور ته پیسې را کوي زموږ لپاره د یوه عاید معنی لري خو د قرضې دغه اعاده د حاصل له اصطلاح سره هیڅ ډول اړیکه نه لري ځکه مخکې و ویل شول چې حقیقې عاید تر حاصل او یا د فعالیت تر واقع کیدلو د مخه تحقق نشی موندلای.

د استهلاک یا Depriciation ډولونه

استهلاک یا د وسایلو د قیمت ټیټوالی په دوه ډوله صورت نیسي:

بیلانسي استهلاک

سنجشي استهلاک.

پکار دی چې د بیلانسي استهلاک او سنجشي استهلاک تر منځ توپیر په ګوته کړو. بیلانسي استهلاک د تجارت او مالیاتو د قوانیو له مخې سنجش کیږي چې د مالي محاسبې په چوکاټ کې د ثابتو اشخاصو لپاره خورا اهمیت لري. دغه ډول استهلاک د شرکت د مخارجو له ډلې څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمیرل کیږي، پداسې حال کې چې سنجشي استهلاک په یوه معینه دوره کې د یوه شرکت د ثابتې دارایي واقعی کموالی منعکسوي. برآوردې یا سنجشي استهلاک د مصارفو د سنجش په چوکاټ کې د شرکت د هغو وسایلو لپاره سنجول کیږي چې د تولید په موخه په شرکت کې ضروري وي.

د مثال په توګه: د افغانستان د مالیاتو په اصولنامه کې تعین شوي ده چې د ماشین عمر 20 کاله او استهلاک یې 5% ده. که چیرته د ماشین قیمت 150000 وي ، نو بیلانسي استهلاک یې له لاندې مبلغ څخه عبارت دی:

15 0000 - 100%

5%- د استهلاکي بیلانس مبلغ - x

$$\text{د استهلاک مبلغ} = \frac{150000\times5}{100} = 7500$$

Dr	Cr	
ډبټ	کریډیټ	مبلغ
بیلانسي استهلاک	داستهلاک ذخیره	
(23)	(080)	7500

څنګه چې دغه استهلاک بیلانسي هغه ده نو په مصرف پوري کوم تړاو نه لري او پکار ده چې په (۴) (۴۸) کلاس کې ثبت نه شي. ځکه (۴) کلاس په مصارفو پوري تړاو لري ، نو په کار ده چې ورته استهلاک په (۲) کلاس کې په ۲۳ حساب (بیلانسي حساب) کې ثبت شي. خو که چیرته په شرکت کې تولیدات زیات شي اوماشینونه زیات فعالیت وکړي، طبیعې ده چې د ماشین استهلاک تر 5% لوړیږي او د ماشین عمر کمیږي. د مثال په توګه که چیرته د ماشین استهلاک 8% شي، د سنجشي استهلاک مبلغ یې له لاندې رقم څخه عبارت دی:

150000 -100%

برآوردي یا سنجشي استهلاک - 8%

$$\text{سنجشي استهلاک} = \frac{150000\times 8}{100} = 120000$$

(c) ketabton.com: The Digital Library

Dr	Cr	
ډبټ	کریډیټ	مبلغ
سنجشي استهلاک	مقابل حساب	
(48)	(28)	12000

(01) ماشین	
D	C
-150000A-B	7500

(23) استهلاک	
D	C
080 - 7500	987 - 7500
750	750

(080) د استهلاک ذخیره	
D	C
7500-999	23 -7500
7500	7500

(080) سنجشي استهلاک	
D	C
12000-28	980-12000
12000	12000

(080) مقابل حساب	
D	C
12000-987	48-12000
12000	12000

(080) د فعالیتځای نتیجه	
D	C
12000-48	989-12000
12000	12000

(c) ketabton.com: The Digital Library

(080) گټه او ضرر	
D	C
12000-980	987-4500 999-7500
12000	12000

د ګټي او ضرر مثال: احمد د خپلو 5000000 افغانيو په واسطه تجارت پیل کړ. په دغه تجارتي موسسه کې د مالي کال په اوږدو کې لاندې مصارف او عواید واقع شول. په هغه صورت کې د شرکت پایله تر لاسه کړي چې د موسسي د تعمیر قیمت 5000000 او استهلاک یې 10% وي.

۱- د تعمیر د اجارې مصرف 10000
۲- د معاشاتو مصرف 120000
۳- د حمل ونقل مصرف30000
۴- د تجهیراتو مصرف 21000
۵- د بیمې مصرف 68000
۶- د برق مصرف 5000
۷- متفرقه مصرف 150000
۸- د پېر مصرف 2200000
۹- د پلور عواید 3200000
۱۰- د تکتانې عواید 200000

D	نفع او ضرر	C
د تعمیر د اجارې مصرف 100000		د خرڅلاو عواید 3200000
د معاشاتو مصرف 120000		تکتانه عواید 200000
د حمل او نقل مصرف 30000		تکتانه200000
د استهلاک مصرف 500000		
د تجهیزاتو مصرف 21000		
د بیمې مصرف 68000		
د بریښنامصرف 5000		
متفرقه مصارف 150000		
3400000		3400000

د فیصدي نرخ × د تعمیر قیمت = د استهلاک مقدار

$$\text{د استهلاک مقدار} = \frac{10 \times 5000000}{100} = 500000$$

۵۰۰۰۰۰ = استهلاک شوی مبلغ

براورد:

د یوه محصول د مجموعي تمام شد قیمت د سنجش سیستم ته براورد ویل کیږي. هغه اجزا چې د تمام شد مصرف مجموعه تشکیلوي له خامو موادو او یو مقدار ثابتو مصارفو څخه عبارت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمثال په توګه: موږ غواړو د يوه دريم کس لپاره کور ودان کړو. د کور له جوړولو مخکي د کور د جوړولو مصارف په نظر کې نيول کيږي، سنجش او ارزونه يې کيږي، چې دغه مقدماتې چاره د کور د مصارفو د براورد په نامه ياديږي.

د شرکت نتيجه:

د شرکت پايله يا نتيجه د ارزش له مخې د حاصلاتو او مصارفو تر منځ له توپير څخه عبارت دی. که چيرته دغه پايله مثبته بڼه ولري نو د شرکت د ګټې څرګندونه کوي او که چيرته منفې بڼه ولري د شرکت زيان يا تاوان په ګوته کوي.

د مثال په توګه: د احمد شرکت په يوه مالي دوره کې د ۴۵۰۰۰۰۰ افغانيو د پکار اچولو له درکه د ۵۰۰۰۰۰۰ افغانيو په ارزښت حاصلات تر لاسه کړي دي، معلومه کړئ چې شرکت ګټه کړيده او که يې زيان ليدلی دی؟

مثال: د محمود تصدۍ د خپل فعاليت په يوه دوره کې ۵۰۰۰۰۰۰ افغانۍ مصرف وکړ چې له کبله يې د ۴۵۰۰۰۰۰ افغانيو په ارزښت حاصلات لاسته راوړل. معلومه کړئ چې شرکت ګټه کړې ده او که يې تاوان کړی دی؟

Principle يا پرانسيپ چي د اصل يا مبدا او يا کلي قاعدې په معنا ده.

د مصارفو د سنجش پرنسيپونه: هر علم خپل ځانګړي اساسات لري ، په دې توګه د مصارفو سنجش هم خپل ځانګړي پرنسيپونه لري چې ځيني يې په لاندې ډول مطالعه کيږي:

د مصارفو د ايجاد پرنسيپ:

د مصارفو د ايجاد پرنسيپ د مصارفو د توزيع له مهمو پرانسيپونو څخه ګڼل کيږي. د تصدي د اقتصاد په علم کې دغه پرنسيپ په بيلابيلو ډولونو تعريف کيږي.

د خپل محدود مفهوم له مخې د مصارفو د ايجاد پرنسيپ په هغو توليداتو باندې د مصارفو د ويش معنا پياده کوي چې له کبله يې د غه مصارف منځته راغلي دي.

دغه پرنسيپ له دې کبله محدود پرنسيپ ګڼل کيږي چې له مخې يې يوازې توليدات د مصارفو د ايجاد عامل ګڼل کيږي. په ځانګړي توګه د مصارفو د ايجاد د پرانسيب په بحث کې د امتعې د استهلاک مقدار د مصارفو په ايجاد کې تر ټولو موثر عامل ګڼل کيږي چې له هغه پرته توليدات منځته نه شي راتلای. د دغه پرانسيپ په اساس د استهلاک شوي امتعې ارزش چې په توليد کې ترې استفاده شويده، په توليد شوي امتعې باندې ويشل کيږي.

د خپل پراخ مفهوم له مخې د مصارفو د ايجاد پرنسيپ توضيح کوي چې مصارف بايد د هغوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موثرو عواملو په مقدار باندې و ویشل شي. د دغه پرانسیپ له مخې د مصارفو موثر عوامل د کار له مقدار، وخت، تشدید او د فرمایش له مقدرا څخه عبارت دي.

مثلاً که چیرته د مصارفو تابع په لاندې ډول وي:

$$Kt = f(x) + 10 \times 200$$

یعني د تولید مقدارله 200 =tx څخه عبارت وي، په دې صورت کې د دورې مجموعي مصارف له لاندې رقم څخه عبارت دي:

$$Kt = 500 + 10 \times 2000$$
$$= 500 + 20000 = 20500$$

پدې ځای کې: د دورې مجموعي مصارف kt او د تولید مقدار xt دی.

ټول مستقل یا غیر وابسته متحول عوامل د مصارفو د تابع د مجموعې مصارفو د ایجاد کونکي کمیت په توګه پیژندل کیږي او د مصارفو د تعینونکو کمیتونو یا د مصارفو د موثرو کمیتونو په حیث پیژندل کیږي. لکه مخکې چې و لیدل شول، د پراخ مفهوم له مخې د ایجاد د پرانسیپ په اساس د ورته مصارفو توزیع د مصارفو د تیوري اړوند معلوماتو ته هم اړتیا لري.

متناسب پرنسیپ

د مصارفو یوه ستره برخه د مصرف په حامل باندې په مستقله توګه نه سنجش کیږي چې دغه ډول مصارف د مصرف د حامل ګډ مصارف بلل کیږي. د مصرف په حامل او مواضعو باندې د ورته مصارفو د توزیع په موخه حتی المقدور د مصارفو دمواضعو د مشترکو مصارفو له پرینسیب څخه په استفادې سره دغه مصارف په متناسب ډول د معین نسبتي کمیت په واسطه د مصارفو په مواضعوباندې ویشل کیږي. د دغه نسبتي کمیت په واسطه باید د مصارفو د مواضعو محصولات اندازه ګیري شي چې دغه نسبت د کلید د کمیت په نامه هم یادیږي. د مصارفو په حامل باندې د مواضعو د مصارفو د توزیع په موخه باید د مصارفو د هرې موضع لپاره یو معیار وټاکل شي چې د مصارفو له مواضع سره متناسب وي. په بل عبارت د هغه کمیت او تغیر باید د مشترکو مصارفو له کمیت او تغیر سره تطابق ولري.

د مصارفو په حامل او مواضع باندې د مصارفو د توزیع په موخه کولای شو له مقداري کمیتونو، وزني کمیتونو، تخنیکي کمیتونو او ارزشي کمیتونو څخه د معیاري کمیت په توګه استفاده وکړو.

د ورته والي پرنسیپ: د تولید د عواملو په کار اچول تر ډیره ځایه په پریکړو او تصامیمو پوري اړه لري. مصارف هغه وخت په معینو محصولاتو باندې ویشل کیږي چې دغه مصارف او محصولات په ورته تصامیمو باندې اتکا ولري، یعنې د دغه پرانسیپ یوازنۍ مشخصه د مصارفو او محصولاتو د تصامیمو له وحدت یا تشابه څخه عبارت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له فعالیت سره سم پرنسیپ (محصول): د دغه پرنسیپ په اساس د تولید شویو محصولاتو مصارف د ورته پروسې عناصر دي. د دې پرانسیپ مطابق کولای شو د تصدي د مجموعې محصولاتو او مجموعې مصارفو تر منځ یوه اړیکه ایجاد او تثبیت کړو. د مجموعې مصارفو ونډه چې اندازه ګیري کیږي، په دې معنا چې په زیات محصول باندې د زیاتو مصارفو حجم سنجش کیږي، په متجانسو محصولاتو کې د هر محصول د مصرف ونډه په اسانۍ سره سنجش کیږي. که چیرته برعکس محصولات غیر متجانس وي، کولای شو د سهم د کلید له مخې د هر تولید مصارف تر لاسه کړو.

وسطي پرنسیپ: د دې پرانسیب مطابق مشترک مصارف په هر یوه محصول او یا نورو نسبتي کمیتونو باندې په وسطي توګه ویشل کیږي. پرته له دې چې د مصارفو ایجاد په نظر کې و نیول شي، په هر یوه محصول یا د مشترکو مصارفو یه لګښتونو په کمیتونو باندې په متناسبه توګه ویشل کیږي،.

د حمل وړ پرنسیپ: پدې صورت کې مصارف د هر تولید د حمل یا لیږد په اساس د مصارفو په حامل باندې ویشل کیږي. د تولیداتو د حمل د قابلیت معیار د هغوی له خالص مفاد څخه عبارت دی. په هره اندازه چې د تولید خالص مفاد زیات وي، په هماغه اندازه یې د تولید دمصارفو ونډه هم زیاته وي. په دې ځای کې باید دې ټکي ته پام وشي چې دغه وسطي پرنسیپ هغه وخت استعمالیږي چې د مصارفو د ایجاد پرانسیپ د تطبیق وړ نه وي.

تخفیف Discount: هغه مبلغ یا پیسې چې له یوه تادیه کیدونکي مبلغ څخه کمیږي د تخفیف په نامه یادیږي.

د تخفیف ډولونه

تجارتي تخفیف یا د قیمت تخفیف

دغه ډول تخفیف په اساسي قیمت کې یو ډول کموالی دی چې د فیصدي په دود وضع کیږي. له تجارتي تخفیف څخه د کار اخستلو په صورت کې صانعین او مقاطعه کاران په دې نه مجبوریږي چې د بازار د قیمت د بدلون له کبله د قیمتونو کتلاک تجدید کړي. ځکه وارد شوی تغیر د نشر شوي تجارتي قیمتونو د فیصدي په اساس سنجول کیږي.

مقداري تخفیف: دغه ډول تخفیف د اخیستل شوي مال د مقدار له مخې وضع کیږي او د پلورونکي له لوری پیرودونکي ته د اخیستل شوي مال د مقدار له مخې ورکول کیږي.

مالیاتی تخفیف: د دې دلیل له مخې چې ګواکي مالیه په سمه توګه نه ده وضع شوي د قانون ګذار د هدایت او اجازي له مخې د مالیې تقلیل ته ویل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تنزیل: تنزیل له هغه مبلغ څخه عبارت دی چې په عاجله توګه د قرض د تر لاسه کولو له کبله وضع کیږي. په بله وینا تنزیل له هغه مبلغ څخه عبارت دی چې د حجت او یا د هغه د نظایرو په څیر د وجهې د تجارتي اسنادو په بدل کې د رسیدلو تر وخت د مخه د نغدو پیسو د تر لاسه کولو له درکه وضع کیږي. که چیرته د وجهې قیمت او د بازار د قیمت تر منځ توپیر شتون و لري او وجهې قیمت یې د بازار د قیمت په پرتله لوړ وي ، د تنزیل په نامه یادیږي.

د ارزښت تنزیل: د بل ملت د پیسو په مقابل کې د یوه ملت د پیسو د ارزش کموالی یا تنزیل ته د ارزش تنزیل ویل کیږي. دغه ډول ارزشونه یا د تبادلې نرخ عموماً په اختیاري توګه واقعې ارزشت ته له پاملرنې پرته تعین کیږي او امکان شته چې په خپله خوښه سره تغیر ورکړل شي.

اضافي تنزیل: ځیني وخت له یوه بیجک یا (invoice) څخه په نغدې تنزیل برسیره یو اضافه تنزیل اخستل کیږي چې اضافې تنزیل ور ته ویل کیږي.

تجارتي تنزیل: تجارتې تخفیف هغه ډول تخفیف ته ویل کیږي چې د فیصدي په اساس حسابیږي. کله چې له ورته ډول تخفیف څخه کار واخستل شي، اخستونکي نه مجبوریږي چې د قیمتونو فهرست د بازار دقیمت د تغیر له اثره تجدید کړي. دغه اصطلاح له (trade discount) سره مترادفه ده.

نغدي تنزیل: دا هغه ډول تخفیف دی چې تر موعود وخت مخکې د تادیې په صورت کې عملي کیږي. دمثال په توګه که چیرته یو مال د دیرشو ورځو لپاره په قرض ورکول شوی وي او ژمنه شوي وي چې که پیسې تر دیرش ورځې دمخې تادیه شي نو دوه فیصده تخفیف به ورکول کیږي.

مکررتنزیل: مکرر تنزیل د تجارتي اسنادو هغه تنزیل ته ویل کیږي چې مخکې هم تنزیل شویدي. دغه اصطلاح معمولاً د تجارتې بانکونو په برخه کې زیاته استعمالیږي چې په مرکزي بانک کې زخیره لري او خپل اسناد د خپلو مشتریانو د تقاضا رد لرې کولو په موخه په مرکزي بانک کې تنزیل کوي.

فاحش تنزیل اضافي ربع: له ربحې پرته له قانون څخ په ډیر لوړ نرخ د یوه حجت تنزیل کولو ته **فاحش تنزیل** ویل کیږي.

د مصارفو د مواضعو سنجش: کله چې ټول فعالیت ځایونه یا شرکتونه په شعباتو تجزیه شوي وي او مشترک مصارف د یوه معین کلید په اساس په هغو مواضعو چې په هغو کې منځته راغلي وي، و ویشل شي، دغه پیښه د مصرف د مواضعو د سنجش په نامه یادیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مصارفو د مواضعو د سنجش اهداف او مفهوم

د مصارفو د مواضعو په سنجش کې د تصديو په هغو شعباتو باندې د مصارفو د هغو مختلفو ډولونو د توزيع په هکله معلومات تر لاسه کيږي چې په يوه اقتصادي دوره کې منځته را غلي وي د مصارفو د مواضعو په سنجش کې د توليد ګډ مصارف د مصارفو په هره موضع باندې په مستقيم ډول او يا د مصارفو د کليد په مرسته توزيع کيږي.

د مصارفو د مواضعو ډولونه

۱- د عمومي مصارفو مواضع
۲- د توليدي مصارفو مواضع
۳- د موادو د مصرف مواضع
۴- د پلور د مصارفو مواضع
۵- د اداري مصارفو مواضع

د مصارفو حامل

هر صنعتي توليد د خامو موادو له استخراج يا پيرلو څخه پيل کيږي. دغه استخراج شوي يا اخستل شوي مواد له نورو مرستندويه او محرکو موادو سره يو ځای د نيمايي بشپړتيامرحله تکميلوي او بلاخره په بشپړو يا تکميل شويو موادو بدليږي او پلور ته اماده کيږي. څنګه چې په دې بهير کې بيلابيل مصارف واقع کيږي، نو ويل کيږي چې د مصرف حامل له هغه مصرفي بهير څخه عبارت دی چې په ترڅ کې يې توليدات د پلور وړتيا تر لاسه کوي.

د مصارفو دحامل سنجش

هغه مهمه پوښتنه چې د مصارفو د حامل له ارزوني سره په تړاو مطرح کيږي، دا ده چې حامل دکومو مصارفو لپاره منځته راغلی دی. د مصارفو د سنجش اخري مرحله د مصارفو د حامل له سنجش څخه عبارت دی. د مصارفو د حامل په سنجش کې د هغو مصارفو بيلابيل ډولونه په هغو مختلفو توليداتو باندې ويشل کيږي چې د مصارفو د ډولونو په سنجش کې تثبيت شوي او د مصارفو د مواضعو په چوکاټ کې د يوه شرکت په اخري مواضع باندې توزيع شوي وي. د مصارفو حامل د شرکت له هغه فعاليت څخه عبارت دی چې منځته راتګ يې د امتعې او خدماتو د استهلاک مواجب ګرځي او په پايله کې همدغه مصارف حمل کوي.

د مصارفو د حامل د سنجش مهمې دندې:

د قيمت د سياست په برخه کې معلومات.
د اخيري توليداتو د زيرمي ارزيابي
د پلان او کنترول د سنجش اساس

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یوې دورې د ارزول شویو پایلو د سنجش تثبیت.
د پلور او تولید د پروګرام په برخه کې معلومات برابرول.

د لمړي څپرکي د مطالبو لنډیز

مخارج: د پیسو په بڼه د شیانو او خدماتو له ارزښت څخه عبارت دی چې په یوه حسابي دوره کې سنجش یا کیږي چې د فعالیت مخارج، د شرکت داخلي مخارج، د شرکت خارجي مخارج او فوق العاده مخارج یې ډولونه ګڼل کیږي.

پرداخت: د یوه شرکت له لوري د نغدو او کتبې پیسو ورکولو ته پرداخت ویل کیږي.

مصارف: مصارف د امتعې او خدماتو استفادوي ارزښت ته ویل کیږي چې د تولید په موخه تري استفاده شوي وي. ثابت مصارف، متحول مصارف، مشترک مصارف او داسي نور یي له ډولونو څخه عبارت دی.

حاصل: له هغه مال یا خدمت څخه عبارت دی چې د تولید له عملیې او د تولید د عواملوله ترکیب څخه تر لاسه کیږي. د غنمو مقدار، د موټرونو شمیر او داسي نور یې اړوند بیلګې ګڼل کیږي.

عاید: عاید د درآمد په معنا ده چې دخل هم ورته ویل کیږي. د نظري اقتصاد په اصطلاح کې عاید د هغه مقدار پیسو له لاسته راوړلو څخه عبارت دی چې د حاصلاتو یا خدماتو د پلور له درکه شرکت ته داخلیږي. اضافه عاید، خالص جاري عاید او داسي نور یې مثالونه دي.

فعالیت: هر عمل، کار او اقدام چې د ګټي د لاسته راوړلو په موخه تر سره شي، اقتصادي فعالیت ګڼل کیږي. تولیدي فعالیت او خدماتي فعالیت یې د اړوند مثالونو د بیلګې په دود وړاندي کولای شو.

استهلاک: د استعمال ، طبیعې تاثیراتو او داسې نورو له کبله د یوه توکي د قیمت ښکته والی د استهلاک په نامه یادیږي.

برآورد: د یوه بشپړ شوي محصول د مجموعي تمام شد قیمت د سنجش له سیستم څخه عبارت دی. مثلاً د تجارتي او تولیدې اجناسو برآورد او داسي نور.

د شرکت نتیجه: د ارزښت له مخې د حاصلاتو او مصارفو تر منځ ته د شرکت پایله یا نتیجه ویل کیږي، لکه نفع او ضرر.

پرانسیپ: پرانسیپ د یوې مشخصې موضوع د کلي قاعدې یا اصولو او مبدا په معنا ده ، لکه اقتصادې پرانسیپ، د مصارفو د سنجش پرانسیپونه او داسې نور.

تخفیف: هغه پیسې چې له تادیه کیدونکي مبلغ څخه کمیږي، د تخفیف یا discount په نامه یادیږي.

تنزیل: تنزیل د هغو پیسو مقدار ته ویل کیږي چې د عاجلې تادیې له درکه له یوه قرض یا برآت څخه وضع کیږي لکه د ارزښت تنزیل، اضافي تنزیل، مقداري تنزیل او داسي نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مصارفو د مواضعو سنجش: مشترک یا ګډ مصارف د یوه کلید له مخې په تجزیه شویو مواضعو باندې چې منځته راغلي دي، ویشل کیږي چې دغه پړاو د مصارفو د مواضعو د سنجش په نامه یادیږي.

د مصرف حامل: له هغو تولیداتو څخه عبارت دی چې و پلورل شي.

د لمړي څپرکي پوښتنې

۱. مخارج تعریف او له مثال سره یې توضیح کړئ؟

۲. مصارف تعریف او له مثال سره یې توضیح کړئ؟

۳. د حاصل او عاید تر منځ څه توپیر دی؟

۴. فعالیت تعریف کړئ؟

۵. استهلاک تعریف کړئ؟

۶. د استهلاک د ډولونو نومونه واخلی؟

۷. برآورد څه ډول صورت نیسي، په دې هکله معلومات ورکړئ؟

۸. د شرکت نتیجه څه وخت د ګټې او څه وخت د ضرر لامل ګرځي؟

۹. د مصارفو د سنجش د پرنسیپونو د ډولونو نومونه واخلئ؟

۱۰. ایا تجارتي تخفیف په محاسبه کې ثبتیږي؟

۱۱. هغه نغدې تخفیف چې د شرکت له لوري مشتري ته ورکول کیږي، په محاسبه کې په کریډیټ لوري کې ثبت کیږي او که په ډبټ لوري کې؟

۱۲. د مصارفو د حامل سنجش څه شی دی؟

۱۳. هغه تخفیف چې د مشتري له لوري تصدي ته ورکول کیږي، ډبټ دی او که کریډیټ دی؟

۱۴. د مصارفو د مواضعو سنجش څه شی دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لګښت سنجونې عمده اساسات

ټوليزه موخه:
په تجارتي او صنعتي موسساتو کې د لګښت سنجونې د اهدافو، دندو او طبقه بندي په هکله توضيح ورکول.

د زده کړې موخې: د دې فصل په پای کې له محصلينو څخه تمه کيږي چې:

- د يوه بشپړ شوي محصول د مجموعي تمام شوي قيمت سنجش سيستم و پيژني.
- د لګښت سنجونې د اهدافو په اړه معلومات تر لاسه کړي.
- د مصارفو د سنجش مهمې دندې تشريح کړای شي.
- د مصارفو د سنجش د کنترول دندې تعريف کړای شي.
- د مصارفو د سنجش د تطبيق د ځای په هکله معلومات ورکړای شي.
- دمصارفو د ډولونو د سنجش مهم پرنسيپونه و پيژني.
- د مصارفو طبقه بندي تعريف کړای شي.

د مصارفو د سنجش تعريف: د يوه بشپړ شوي يا تکميل شوي محصول د مجموعي تمام شوي قيمت د سـنجش سيستم ته د مصارفو سـنجش ويل کيږي. هغه اقلام چې د مجموعي تمام شوي قيمت اجزا تشکيلوي ، د خامو موادو له مصارفو، د هغه کار له مصارفو څخه چې په خامو موادو باندې کيږي او يوه برخه هغو ثابتو مصارفو څخه عبارت ده چې تکميل شـوي محصولاتي واحد ته تخصيص کيږي.

تمام شوی قيمت

تمام شوی قيمت د نظري اقتصاد په اصطلاح کې له هغو ټولو تادياتو څخه عبارت دی چې يو شرکت يې د ادارې مخارجو په شـمول د ځمکې، کار او سرمايې په څير د توليد د عواملو په بدل کې ورکوي. دغه تاديات د ربح، اجارې، کرايې، مزد او معاش په شکل صورت نيسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زیاتره مولدو شرکتونو کې د خامو موادو قیمت د هغوی د تمام شوي قیمت یوه برخه ده چې د (material cost) پــه نامه یادیږي. د یوه شرکت مجموعي تمام شـوی قیمت د متغیر تمام شوي مصرف یا (variable cost) او ثابت تمام شوی مصرف یا (Fixed cost) په څیر په دوو برخو ویشل کیږي چې لمړنی هغه یې د تولید له زیاتوالي سره زیاتوالي مومي او دوهم هغه یې تغیر نه مومي او ثابته بڼه لري.

د فې واحد تمام شوی مصرف یا (unit cost) له هغه مصرف څخه عبارت دی چې د یوه واحد محصول د تولید له درکه واقع کیږي چې د تولید د میچې یا اندازې له زیاتوالي سره کمیدلای شي او یا ثابت پاتی کیدی شي.

د مصارفو د سنجش اهداف: د مصارفو د سنجش مهمې موخې په لاندې ډول دي:

۱. د قیمت برآورد او قضاوت:

د مصارفو ســنجونې یوه مهمه موخه د خرڅلاو او تهیې له بازارونو سره په تړاو د شرکت د قیمت د سیاست د تثبیت په مقصد د معلوماتو له چمتو کولو څخه عبارت دی.

د مصارفو د سنجش له دغې اړیکې څخه په لاندې مواردو کې استفاده کیږي:

الف: د تولید شویو محصولاتو د خرڅلاو قیمتونه.

ب: د چمتو شویو عواملو د خرید یا پیرلو قیمتونه.

ج: د تولیداتو د سنجش قیمتونه چې د شرکت په داخل کې ترې استفاده کیږي.

۲. د شرکت د پایلې یا نتیجې تثبیت او د موجودیو ارزیابې:

د مصارفو د ســنجش بله موخه د شرکت د نتیجې او د نیم کاره یا تکمیل شـویو محصولاتو د موجودې له تنظیم څخه عبارت ده.

۳. د تصامیمو یا پریکړو د سنجش د اساس په توګه د معلوماتو لاسته راوړل:

د مصارفو د ســنجش بله موخه د تولید او خرڅلاو د طریقو د مقایسي او داسي نور په څیر د شرکت د مهمو تصامیمو په هکله د معلوماتوله برابرولو څخه عبارت ده.

۴. د اقتصادیت کنترول:

د مصارفــو د ســنجش بله مهمه موخه د یوه شرکت د اقتصادیت لــه کنترول څخه عبارت ده. د یادونې وړ ده چې د مصارفو په ســنجش کې د اقتصادیت او انعطاف پذیري یا ارتجاعیت د پرنسیپونو په هکله د معلوماتو لرل خورا اړین دي او باید په نظر کې و نیول شي. دغه پرانسیپونه یوله بل سره د رقابت اوسیالۍ په حال کې وي، د مثال په توګه د مصارفو د سنجش اقتصادیت د انعطاف پذیري او دقت له پرنســیپونو سره په رقابت کې وي، نو په دې اســاس ناشونې ده چې په عمل کې سل فیصده تطبیق شي. نو په دې اساس له هغوی څخه باید په شرکت کې په داسي توګه استفاده وشي چې د مصارفو د سنجش مفیدیت پکي تر لاسه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مصارفو د سنجش مهمې دندې: د مصارفو د سنجش مهمې دندې په لاندې ډول دي:

۱. د مصارفو په سنجش کې د تولید د پکار اچول شویو عواملو د استهلاک کیفیت او د شرکت د فعالیت پایله جوتیږي.

۲. د مصارفو سنجش د مصارفو د تصامیمو په مورد کې مختلف معلومات وړاندې کوي.

۳.د مصارفو په سنجش کې د مهمو عواملو د استهلاکي ارزش په اړه د تصمیم وړاندوینه کیدی شي.

۴. د مصارفو د سنجش د کنترول دنده هم خورا مهمه ده، ځکه په دې توګه پلان شوي او واقعې ارزشونه یو له بل سره پرتله کیږي او په دې توګه په یوه شرکت کې د مصارفو انحراف تثبیت کیږي.

د مصارفو سنجونې د تطبیق ځای

د دې لپاره چې د تمام شد قیمت د ترلاسه کولو موضوع لا په ښه توګه څرګنده شي، پکار ده چې په لمړي قدم کې یې د اقتصاد د علم په داخل کې موقیعت تعین کړو. که چیرته د علومو له تقسیماتو څخه مختلفو دستو ته، خصوصاً د اقتصاد د علم له نورو تقسیماتو څخه د هغه فرعې علومو ته مخه کړو او یوازي تصدي د هغې د فعالیت له مخې تقسیم بندي کړو، په دې صورت کې د مصارفو د سنجش د تطبیق محل په لاندې شرکتونو کې صورت نیسي:

تولیدي شرکتونه.

خدماتي شرکتونه.

تجارتي شرکتونه

د جنس د تولید شرکتونه: دا ډول شرکتونه له هغو شرکتو څخه عبارت دي چې د امتعې یا اجناسو د تولید په ساحه کې فعالیت کوي او په دوه ډوله دي.

الف: استخراجې شرکتونه چې امتعه په خامه یا اومه توګه استخراجوي، لکه د ډبرو دسکرو معادن، مس، سره زر او داسې نور.

ب: د امتعې تولیدي شرکتونه: دا له هغو تولیدې شرکتونو څخه عبارت دي چې امتعه د تکمیل شوي یا کار تمامه استحصال په توګه وړاندې کوي، یا خام مواد د شکل د تغیر له امله په بشپړه یا تکمیل شوې امتعه باندې بدلوي چې یاده شوې امتعه د خامو موادو په پرتله متفاوت خصوصیات لري.

۲- خدماتي شرکتونه: دا هغه ډول شرکتونه دي چې فعالیت یې په خدماتي شکل څرګندیږي او د خدماتو د اجرا دنده لري، لکه بانکونه، مواصلاتي یا ترانسپورتي شرکتونه، د بیمې یا تاميناتو شرکتونه او داسي نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- تجــارتي شرکتونه: تجارتي شرکتونه هغه ډول شرکتو ته ويل کيږي چې د عمومی اقتصاد له نظره د امتعې د توزيع خدمتونه وړاندي کوي او فعاليت يې د شيانو او خدمتونو يا امتعې له پير او پلور څخه تشکيل شوی وي.

د مصارفو د ســنجش مهم پرنسيپونه: د مصارفو د ډولونو په سنجش کې پکار ده چې لاندې پرنسيپونه په نظر کې و نيول شي:

۱- د وضاحت پرنســيپ: د دغه پرنســيپ په اســاس بايد د مصارفو د ډولونو مجموعه په واضيح توګه تعريف شي.

۲- د بشــپړوالي پرنســيپ: دغه پرنسيپ ايجابوي چې د مصارفو د ډولونو په تثبيت کې کومه خلا شتون نه لري او د مصارفو ټول ډولونه بايد په بشپړه توګه تثبيت شي.

۳- له تکرار څخه د مخنيوي پرنسيپ: د شرکت له مختلفو مصارفو څخه هر يوبايد يوازي په يــوه ګروپ پورې منســوب شي او د هغه په چوکاټ کې تثبيــت شي تر څو د مختلفو مصارفو له مکرر تثبيت څخه مخنيوی وشي.

مصرف: Consuption: د انساني اړتياؤ د رفع کولو په موخه د خدماتو يا شيانو استعمال ، يا د توليد په موخه د اموالوله منځه وړلو ته مصرف ويل کيږي. مصرف په يوه دوره کې د يوه شرکت د توليد په پروسه کې د استفاده شوي امتعې د ارزش له ترلاسه کولو څخه عبارت دی.

مصــارف Expenditure: د محاســبې د اصطلاح له مخې په يوه دوره کې نغدي لګښــت يا خراجات د مصرف په نامه يادېږي. د دغې اصطلاح او Expense تر منځ توپير دا دی، چې اخري اصطــلاح غيــر نغدي اقلام او نغدي مصارف چې په يوه تيره دوره کې يې صورت نيولای دی، په بر کې نيسي او په روانه دورې پورې تعلق نيسي، همدا شان هغه اقلام هم په بر کې نيسي چې په جاري يا روانه دوره پورې اړه لري،خو تر اوسه پورې ندي تاديه شوي.

مصــارف د توليد د عواملو له قيمت څخه عبــارت دي چې د توليد په عمليه کې کارول کيږي او په پيسو باندې افاده کيږي.

د مصارفو فورمول: $K=r_{1.}p_1+r_2p_2+\ldots\ldots\ .\ +r_np_n$

د عامل قيمت. . . . . . . + د عامل قيمت (2)+ د توليد د عامل قيمت (1)- مصارف

مصرف - مقدار × د بازار قيمت

$X.k=p$

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مصارفو طبقه بندي

١- د مصارفو له طبيعي طبقه بندي څخه مقصد څه شی دی؟

په دغه طبقه بندي کې د لمړي ځل لپاره مصارف د صنعتي (توليدي) برخې او د تجارتي (پير او پلور د برخې د مصارفو په نومونو يو له بل څخه جلا کيږي.

د صنعتـي يا توليدي برخې مصارف: دا هغـه ډول مصارف دي چې په کارځايونو او شرکتونو کـې د امتعـې او حاصلاتو د توليد له درکه منځته راځي. لکـه لمړني مصرفي مواد، د کارگرانو د مزد مصارف او نور توليدي مصارف.

د تجارتي برخې مصارف: دا هغه ډول مصارف دی چې د حاصل د توليد له درکه منځته نه وي را غـلي، بلکـې د اداري ، توزيع او پلـور په څير د نورو فعاليتونو له درکه منځته راځي. معمولاً ورته مصارفو ته تجارتي عملياتي مصارف هم ويل کيږي.

١. د محصول له توليد سره د تړاو په اساس، د مصارفو له طبقه بندي څخه مقصد څه شی دی؟

په صنعتي محاسبه کې له توليد سره د تړاو په اساس مصارف په دوو برخو ويشل کيږي.

مستقيم مصارف

غير مستقيم مصارف.

مســتقيم مصارف يا انفرادي مصارف: دا ډول مصارف له هغو مصارفو څخه عبارت دي چې د توليد شــوي توکي د يوه واحد توليد له درکه په مســتقيمه توگه واقع کيږي او په دقيقه توگه معين کيدلای شي.

له دغه ډول مصارفو سره لاندې درې گروپونه تعلق لري:

تکميلي مواد.

تکميلي مزد.

ځانگړي انفرادي مصارف.

تکميــلي مواد: تکميلي مواد له هغو مــوادو څخه عبارت دي چې د توليد د يوه معين واحد د تکميل لپاره په مصرف رسيږي. دغه مصارف د توليد او کار له ابتدايي مرحلې وروسته د کار تمام توليداتو يوه برخه احتوا کوي. د مثال په توگه پنبه او وړۍ په نساجي صنايعو کې ، لرگي د موبل سازي په صنايعو کې او داسې نور.

تکميلي مزد: تکميلي مزد له هغه مزد څخه عبارت دی چې د معين توکي د يوه واحد توليد لپاره په مستقيمه توگه د سنجش وړ وي.

ځانگـړي انفرادي مصــارف: د ځانگړيو انفرادي مصارفو عنوان له تکميلې مزد او موادوپرته نور ټول مصارف په بر کې نيسي چې د توليد په يوه معين واحد باندې سنجش کيدلای شي. د ورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصارفو تقسیمات په لاندې ډول دي:

د پلــور ځانګــړي انفرادي مصارف: دغه ډول مصــارف د ترانســپورټ د ځانګړیو مصارفو، د بارجامې د ځانګړیو مصارفو، د پلور د نماینده د انتقال د حق او په خرڅلاو باندې د مالیاتو په څیر له یو لړ مصارفو څخه عبارت دي.

مشترک مصارف (مستقیم مصارف): دا له هغوټولو مصارفو څخه عبارت دي چې په مستقیمه توګه په فې واحد باندې نه شي سنجش کیدلای.

مشترک مصارف په لاندې ډول دي:

الف: معاون یا مرستیال مزد.

ب: معاشات.

معاون یا مرستیال مواد.

محرک مواد.

الــف: معاون مزد یا د مزد مشــترک مصارف: دا د کار لــه هغه ډول مصارفوڅخه عبارت دی چې په فې واحد تولید باندې په مســتقیمه توګه نه شي ســنجش کیدلای. د مثال په توګه د دربان یا دروازې ساتونکي مزد، د چوکیدار مزد، د مختلفو کمکي کارګرو او د تحویل خانې د کارګر مزد.

ب- معاشــات: د اداري او تخنیکي مســتخدمینو لپاره ټول میاشتني تادیات له معاشاتو څخه عبارت دي.

ج - معاون یا مرســتیال مواد: مرســتیال مواد له هغو موادو څخه عبارت دي چې د تکمیل د پخوانیو او وروســتنیو کارونو لپاره کارول شــوي وي او د تولید مهمه برخه نه تشکیلوي، لکه میخ، نټ، بولټ، او داسي نور.

د- محرک مواد: دا له هغو موادو څخه عبارت دي چې د کار وســایل او ماشــینونه په حرکت راولي ، لکه د ډبرو سکاره، بریښنا، بخار او داسي نور.

پدې برســیره د کارځای د ډول او لویوالي له مخې مشــترک مصارف هم زیات ډولونه لري چې ځیني یې د اجتماعي مصارفو، د فعالیتګاه د مالیاتو، د اشــتهار د مصارفو، کرایې، د اســتهلاک او حقوقې مصارفو او داسي نورو په څیر د یادولو وړ دي.

د تولید د حجم له توپیر سره د تړاو په اساس د مصارفو طبقه بندي:

د تولید د حجم له توپیر سره د تړاو په اساس د مصارفو د طبقه بندي موخه څه شی ده؟

په دغه طبقه بندي کې چې پخپله په څلورو ګروپورنو ویشــل کیږي، د مصارفو د تغیر اړیکه د تولید له حجم سره د تړاو په اســاس بر رسي کیږي. باید پوه شــو چې د تغیر د مصارفو یوه برخه په تولید او مقدار باندې کوم اثر نه شي غورځولای ، خو ځینې نورې برخې یې شــته چې په ورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقدار او کچه باندې تاثیر غورځوي. نو دغو شرایطو ته په کتو سره مصارف په دریو ګروپونو ویشل شوي دي:

الــف: ثابت مصــارف: ثابت مصارف له هغو مصارفو څخه عبارت دې چې د تولید د حجم له تغیر سره تر یوې مشــخصې سطحې پورې تغیر نه کوي. باید پوه شو چې ثابت مصارف ټولو هغو مصارفو ته ویل کیږي او په دغه کتګوري کې ځای نیسي چې لاندې مشخصات پکې ولیدل شي.

لمړی: دغه مصارف د تولید په بیلابیلو سطحو کې ثابت پاتې کیږي.

دوهــم: د یوې واحدې امتعې د ثابتو مصارفو ونډه د تولید د کچې له زیاتوالي سره کمیږي، او برعکس.

دریم: د ورته مصارفو د کنټرول چارې د اجرایې مدیرانو له لوري تر سره کیږي.

د تولید د مدیرانو حقوق، د ســاختمان استهلاک، د ماشــین الاتو استهلاک، د تعمیر او ماشین الاتــو بیمــه، د کارخانې کرایه او داســې نور د ورته مصارفو یعنې ثابتــو مصارفو د بیلګو په دود نومولای شو.

د ثابتو مصارفو د خصوصیاتو د غوره درک په موخه لاندې مثالونه په پام کې و نیسی:

فــرض کړئ د کارخانې د اجارې میاشــتني مصــارف ۱۵۰۰۰۰ افغانۍ دي. په دې صورت کې د اجارې مصارف ثابت دي، په دې معنی چې که یو عدد امتعه تولید شي او که زر عدده امتعه تولید شي، په دغه مبلغ کې کوم تغیر نه راځي.

دوهم دا چې د تولید د کچې په زیاتوالي سره د فې واحد تولیدې توکي یا امتعې سره د ثابتو مصارفو ونډه کمیږي. فرض کړئ په ورته صورت کې د کارخانې تولید ۱۰۰عدده دی، نو که غواړو پوه شــو چې د کارخانې له ۱۵۰۰۰۰ اجارې څخه یوه واحد ته څومره مصرف رســیږي ، کولای شو چې ۱۵۰۰۰۰ یعني دکارخاني کرایه په ۱۰۰ تولید شویو توکیو باندې و ویشو چې په پایله کې د هر واحد په سر د ورته ثابتو مصارفو ونډه ۱۵۰۰ افغانۍ کیږي.

اوس کــه چیرتــه په شرکت کــې ۲۵۰عدده امتعه تولید شي ،نو د هر تولید شــوي واحد په سر باندې د ورته ثابتو مصارفو ونډه څومره ده، د پورته کړني یعني (۶۰۰ =۲۵۰: ۱۵۰۰۰۰) په ترڅ کې معلومیږي چې د هر واحد ونډه ۶۰۰ افغانۍ تعین کیږي.

نو په پورتني مثال کې ولیدل شــول چې د تولید شــویو واحدونو د تعداد یا شمیر له زیاتوالي سره د یــوه واحد پــه سر د ثابتو مصارفو ونډې کموالی موندلای دی، نو تاکید کیږي چې د تولید په مختلفو سطوحو کې ثابت مصارف ثابت پاتې کیږي خو د تولید د کچې له زیاتوالي سره د یوه تولیدې واحد په سر د ورته مصارفو ونډه کموالی مومي او برعکس د تولید د کچې له زیاتوالي سره د ورته ونډې کچه زیاتوالی مومي. نو ویل کیږي چې د ورته مصارفو د ونډې زیاتوالی او کموالی د مدیریت د اجرایه ډلې په پریکړو او تصامیمو پورې اړه لري.

ب: متغیر مصارف: متغیر مصارف له هغو مصارفو څخه عبارت دي چې د مبلغ مجموعه یې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

تولید د سطحې له تغیر او میزان سره تغیر او بدلون کوي. یعني د تولید د مقدار او تولید د حجم له زیاتوالي سره دغه ډول مصارف زیاتیږي او د تولید د حجم له کموالي سره کمیږي، چې مستقیم مزد او مستقیم مواد یې ورته ځمونې ګڼل کیږي.

متغیر مصارف هم خپل اړوند خصوصیات لري چې د تشـخیص په موخه یې لاندې ټکي په پام کې نیسو:

لمـړی: دغــه ډول مصارف د تولید له مقدر سره مسـتقیمه اړیکه لري، په دې معنا چې د یوه تولیدي واحد په سر د ورته مصارفو کچه د تولید د مقدار د کموالي په صورت کې کمه او د تولید د مقدار د زیاتوالي په صورت کې زیاتیژي.

دوهــم: که چیرته د تولیــد مقدار زیاتوالی یا کموالي و مومي ،بیا هم د یو واحد امتعې متغیر مصارف ثابت وي.

دریم: د تولید په دایره کې په اسانه اوساده توګه تخصیص کیږي.

د مثــال په توګه فرض کــړئ د ۶ پایو میزونو د تولید لپاره څلور مــتر مربع لرګیو ته اړتیا ده، اوس نــو کــه و غواړو ۱۲ پایې میزونه تولید کــړو، حتماً اته متره مربع لرګیو ته چې د تولید لمړني یــا اولیــه مواد ګڼل کیږي اړتیا لیدله کیږي. په دې صورت کې لیدل کیږي چې د تولید د کچې له زیاتوالي سره د تولید د لمړنیو یا مسـتقیمو موادو د مصرف کچه زیاتیږي. خو باید په یاد و لرل شي چــې د یوه میــز د تولید لپاره یو نیم متر مربع لرګیو ته اړتیا ده چې هیڅکله هم د تولید د میزان له زیاتوالي سره د تولید مسـتقیم مواد تغیر نه کوي، یعني د یوې پایې میز تولید حتماً یو نیم متر مربع لرګیو ته اړتیا لري او له دې نه په لیږو یا زیاتو لرګیو سره ورته میز نشو تولید کولای، نو ویل کیږي چې په یوه واحد تولید کې د مستقیمو موادو مصارف ثابت دي.

نیمه متغیر مصارف

ځیني مصارف د ثابتو او متغیرو مصارفو په څیر له دوو برخو څخه تشــکیل شــوي وي. دغه مصارف په داســې شــکل وي چې تر یوه مشخص حد پورې د تولید د زیاتوالي او کموالي له کبله تغیر نه کوي.

د مثال په توګه: کولای شــو د فابریکې د مصرفي بــرق مثال رواخلو، پدې ډول چې د فابریکې دصالون د روښانه کولو لپاره مصرف کیدونکی برق د تولید د مقدار په زیاتوالي یا کموالي پورې اړه نلري، یعني که د تولید کچه زیاته وي او که کمه، د فابریکې د صالون د روښانه کولو لپاره هماغه ثابــت مقدار برق مصرفیږي. خو د ماشــین الاتو د چلولو لپاره مــصرف کیدونکی برق د تولید په مقدار پورې مستقیمه اړه لري. یعني که چیرته د تولید مقدار زیات شي نو د مصرف کیدونکي برق مصرف به هم زیات شي او که د تولید مقدار کم شي نو د لیږو ماشین آلاتو د چلولو له کبله به د مصرف کیدونکي انرژي مصرف هم کم شي.

نــو په دې توګه ویلای شــو چې د فابریکې مــصرف کیدونکی برق د نیمه متغیرو مصارفو له ډلې څخه شمیرل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثابت مصارف په دریو ګروپونو ویشل کیږي:

د فابریکې د ضرفیت ثابت مصارف

ثابت مصارف (حصول مفاد)

ثابت پلاني مصارف

د فابریکې د ضرفیت ثابت مصارف:

د فابریکې د ضرفیت ثابت مصارف هغه ډول مصارف د چې د فابریکي له تجهیزاتو او امکاناتو سره نیغه اړیکه لري. د ماشین الاتو، تاسیساتو او تجهیزاتو استهلاکي مصارف د ورته مصارفو څرګندې بیلګې دي.

ثابت مصارف (حصول مفاد)

دا هغه ډول مصارف دي چې د تولید د تجهیزاتو له کارولو او حاصل ورکولو سره نیغه اړیکه لري. لکه د بیمې مصارف او داسي نور.

ثابت پلان شوي مصارف: دا هغه ډول مصارف دي چې د فابریکې د مدیره ډلي په تصامیمو پورې اړه لري او د راتلونکي پلانګذاري په برخه کې منځته راځي. لکه د تحقیق او څیړنې مصارف، تبلیغاتي مصارف او د بازار موندنې مصارف.

ثابت او متغیر مصارف په لاندي شکلونو کې لیدلای شئ.

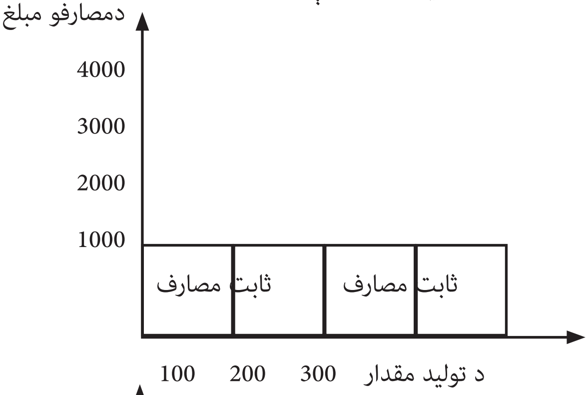

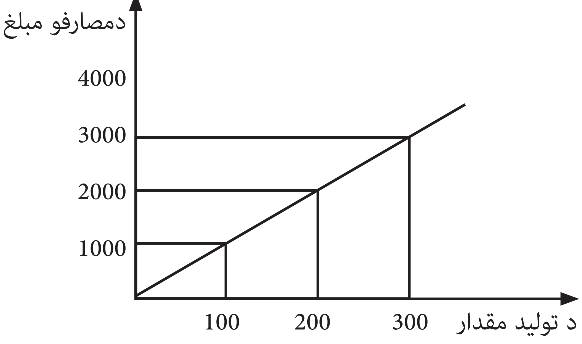

(c) ketabton.com: The Digital Library

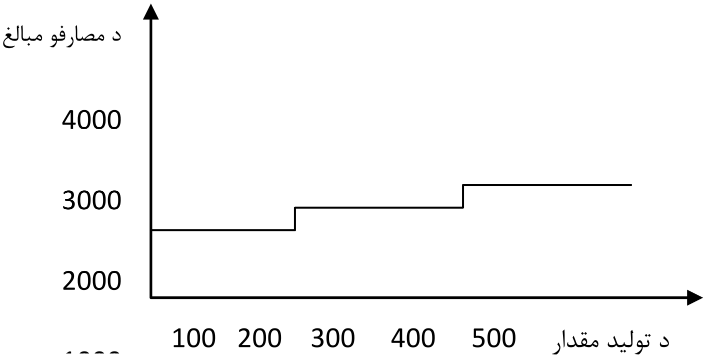

د دوهم څپرکي د مطالبو لنډیز

۱- د مصارفو سنجش د حسابداري یوه څانګه ده چې د مصرف له عواملو، د محصولاتو او خدماتو د تمام شد قیمت له محاسبې او د تولیداتو د تمام شد قمیت له تقلیل سره په تړاو د معلوماتو د را ټولولو دنده په غاړه لري.

۲- د مصارفو د سنجش موخې په لاندې ډول دي:
- د قیمت برآورد او د قیمت قضاوت.
- د شرکت د نتیجې تثبیت او د موجودي ارزیابي.
- د تصامیمو د سنجش د اساس په توګه د معلوماتو لاسته راوړل.
- د اقتصادیت کنترول.

۳- د مصارفو د سنجش دنده.
د مصارفو په سنجش کې د تولید د عواملو د استهلاک ارزش په کار اچول کیږي او د شرکت پایله تثبیت کیږي.

۴- د مصارفو د سنجش د تطبیق ځای.
تولیدي شرکتونه.
خدماتي شرکتونه.
تجارتي شرکتونه.
د مصارفو طبقه بندي په لاندې ډول ده:
د تجارت د برخې مصارف.
د صنعت د برخې مصارف

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دویم څپرکی پوښتنې

۱- د مصارفو سنجش تعریف کړئ؟

۲- د مصارفو د سنجش موخې بیان کړئ؟

۳- تولیدي موسسات تعریف او ډولونه یې وښایاست؟

۴- د مصارفو د سنجش په ډولونو کې کوم پرنسیپونه په نظر کې نیول کیږي، نومونه یې واخلئ؟

۵- د مصارفو د طبیعي طبقه بندي موخه څه شی ده، په بشپړه توګه یې تشریح کړئ؟

۶- د تولید له حاصل سره دتړاو په اساس د مصارفو د طبقه بندي مقصد څه شی دی، تشریح یې کړئ؟

۷- د تولید له شمیر او د حجم له تغیر سره د تړاو په اساس د مصارفو د طبقه بندي موخه څه شی ده، واضیح یې کړئ؟

۸- د ثابتو مصارفو مشخات څه شی دي، له مثالونو سره یې واضیح کړئ؟

۹- متغیر مصارف کوم ډول مصارفو ته ویل کیږي، له مثال سره یې واضیح کړئ؟

۱۰- نیمه متغیر مصارف له یوه مثال سره تعریف کړئ؟

۱۱- د ثابتو مصارفو د ډولونو نومونه واخلئ او یو ډول یې تعریف کړئ؟

۱۲- د ثابتو مصارفو شکل رسم کړئ؟

۱۳- د متغیرو او نیمه متغیرو مصارفو شکلونه رسم کړئ؟

۱۴- د احمد د فابریکې د مصارفو مجموعه ۱۵۰۰۰۰۰۰ده ، که چیرته په ۱۳۷۷، ۱۳۸۷، ۱۳۸۹، کلونو کې په ترتیب سره ۵۰۰، ۸۰۰ او۴۰۰ عدده امتعه تولید کړي، په پورتنیو کلونو کې به دهر تولید شوي واحد په سر د ثابتو مصارفو ونډه څومره وي.

۱۵- د تور رنګ جوړولو په کار خانه کې د هر قوطی رنګ د تولید لپاره د ۵۰۰ افغانیو په قیمت سره دوه کیلو کیمیاوي موادو ته اړتیا ده. که چیرته په ۱۳۷۹ کال کې (۳۵۰۰) قوطی رنګ او په ۱۳۸۰ کې ۵۰۰۰ قوطي رنګ تولید شوی وي، په پورتنیو کلونو کې د رنګ د تولید د متغیرو مصارفو مجموعه څو افغانۍ ده او په ورته کلونو کې د هر قوطي رنګ د تولید متغیر مصارف څومره دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تجارتي موسساتو کې لګښت سنجونه

ټولیزه موخه:

په تجارتي موسساتو کې د ورځنیو عملیاتو د مصارفو د سنجش او د محصول ټمام شوي قیمت د محاسبې د ورتیا منځته راوړل

د زده کړې موخې: د دې فصل په پای کې له محصلینو څخه ټمه کیږي چې:

١- په قرضي توګه د عمده خرید قیمت سنجش کړای شي.

٢- په نغدې توګه د عمده خرید د قیمت سنجش و پیژني.

٣- د اجناسو د تهیې د قمیت سنجش و پیژني.

٤- د تجارتی اجناسو د ټمام شوي قیمت سنجش تشریح کړای شي.

٥- د امتعې د موقت پلور د قیمت سنجش و پیژني.

٦- په نغدې توګه د عمده پلور د قیمت سنجش و پیژني.

٧- په قرضې توګه د عمده پلور د قیمت سنجش و پیژني.

٨- د نهایې پلور د قیمت سنجش تشریح کړای شي.

٩- په بازار کې د پرچون خرڅلاو قیمت تعریف کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تجارتي شرکتونو کې د مصارفو د سنجش له مخې د مصارفو ډولونه:

د مصارفو د سنجش له مخې ورته مصارف په دريو ډولونو ويشل کيږي:

۱- انفرادي مصارف (مستقيم)

۲- ځانګړي انفرادي مصارف

۳- مشترک مصارف (غير مستقيم)

انفرادي مصارف: دا له هغه ډول مصارفوڅخه عبارت دي چې په فې واحد توليد باندې په مستقيمه توګه ويشل کيدلای شي او په دقيقه توګه معين کيدلای شي چې په تجارت کې دغه ډول مصارف د امتعې د تهيې له قيمت څخه عبارت دي. دموضوع د وضاحت په موخه غوره ده چې د تهيې د مصارفو، مقداري تخفيف او نقدې تخفيف اصطلاحات تشريح شي.

د تهيې مصارف: د دې لپاره چې يوه اقتصادي امتعه له يوه ځای څخه بل ځای ته و ليږدوو، په ضمن کې د ترانسپورت د مصارفو يا کرايې، حمالي مصارفو، د بيمې د مصارفو، ګمرکي محصول، د ګدام د مصارفو، د اخستلو او د کميشن د مصارفو او داسي نورو په څير يو لړ مصارف منځته راځي چې د تهيې د مصارفو په نامه ياديږي.

د تهيې قيمت: دا له هغه قيمت څخه عبارت دی چې د تصدي د کار محل ته د اقتصادي امتعې يا د کار د موادو د رسولو له درکه منځته راغلي وي. يعني د خريد په قيمت برسيره د تهيې مصارف ور علاوه شوي وي او مقداري او نغدي تخفيف ترې تفريق شوي وي.

مقداري تخفيف: که چيرته يو پيرودونکی زيات مقدار توکي واخلي او يا دا چې يو تجار د پلورونکي دايمي پيرودونکی وي، نو د پلورونکي له لوري يو ډول تخفيف ورکول کيږي چې ياد شوی تخفيف په فوري توګه د قيمت له ليست يا د عرضې له قيمت څخه تفريق کيږي چې پاتې شوي قيمت ته د بل قيمت يا (invoice) قيمت او يا د عمده خريد قيمت ويل کيږي.

لمړی مثال: د يوه توکي د لست قيمت 20000 افغانۍ و، که چيرته د هغه مقداري تخفيف 5% وي، د بل قيمت يا د عمده خريد قيمت يې پيدا کړئ؟

$$100\ \% = 2000$$

$$5\% = X$$

$$2000 \times 5/100 = 1000\ X=$$

مقداري تخفيف = 1000 افغانۍ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

قیمت عرضه =	20000	100%
مقداري تخفیف =	× 1000	5 %
په قرضې توګه د عمده خرید قیمت	19000	95 %

$$X = \frac{20000 \times 5}{100} = 1000$$

که چیرته د یو جنس د لست قیمت مبلغ (12000000) افغانۍ وي، او پلورونکي اخستونکي ته 6٪ مقداري تخفیف ورکړي، په قرضې توګه به د عمده خرید قیمت څومره وي؟

د عرضې بیه =	12000000	100%
مقداري تخفیف =	720000	6 %
په قرضې توګه د عمده خرید قیمت	11280000	94 %

درېیم مثال: که د یوه جنس د عرضې قیمت (1 0000000) افغانۍ وي او پلورونکي اخستونکي ته 5٪ مقداري تخفیف ورکړي، په قرضې توګه به د عمده خرید قیمت څومره وي؟

د عرضې قیمت =	10000000	100%
مقداري تخفیف =	× 500000	5 %
په قرضې توګه د عمده خرید قیمت	9500000	95 %

$$X = \frac{10000000 \times 5}{100} = 500000$$

نغدي تخفیف:

دا هغه ډول تخفیف دی چې تر موعود وخت د مخه د قرض ورکولو په اساس عملي کیږي. دمثال په توګه که چیرته د یوې قرضې موعد دیرش ورځې وي، او داسې مقرره شي چې که چیرته پیسې تر دیرشو ورځو د مخه ورکړل شي نو دوه فیصده تخفیف به ورکړل شي. او یا دا چې خرڅونکی د تصدي د طلب د تادیې د تشویق په موخه اخستونکي ته په یو مقدار تخفیف باندې هوکړه وکړي چې که د قرض تادیه د دوو میاشتو یا اونیو په اوږدو کې صورت ونیسي نو دغه مقدار تخفیف به ورکړل شي. دغه ډول تخفیف مشتري ته د حاصل او پلورونکي ته د مخارجو حیثیت لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یادوني وړ ده چې دغه ډول تخفیف تر ډیره ځایه د مشکوکو یا ناقابل تادیه طلباتو د حصول په مقصد ورکول کیږي.

لمړی مثال: که چیرته د یوه جنسن د عرضې یا لست قیمت (٢٠٠٠٠) افغانۍ وي او پلورونکی د اخستونکي لپاره ٥٪ مقداري تخفیف او ٢٪ نغدي تخفیف په نظر کې ونیسي، په نغدي توګه د عمده خرید قیمت معلوم کړئ؟

د عرضې قیمت	=	200000	100%
مقداري تخفیف	=	× 1000	5 %
په قرضې توګه د عمده خرید قیمت		19000	95 % 100%
X نغدي تخفیف	=	380	2%
په نغدي توګه د عمده خرید قیمت		18620	98 %

دوهم مثال: که چیرته د یوه جنس قیمت (١٠٠٠٠) افغانۍ وي او پلورنکي د اخستونکی لپاره ٥٪ مقداري تخفیف ، او ٣ ٪ نغدي تخفیف په نظر کې ونیو، په نغدي توګه د هغه د عمده خرید قیمت معلوم کړئ؟

د عرضې قیمت	=	10000	100%
مقداري تخفیف	=	× 500	5 %
په قرضې توګه د عمده خرید قیمت	=	9500	95 % 100%
نغدي تخفیف	=	X = 285	3%
په نغدي توګه د عمده خرید قیمت		9215	97 %

دریيم مثال: د یوه جنس د عرضې قیمت ٩٦٠٠٠ افغانۍ دی. مقداري تخفیف یې ١٠٪ او نغدي تخفیف یې ٪ ٦٦، ٦ وي، په قرضې توګه یې د عمده خرید قیمت یا د بل قیمت او په نغدي توګه یې د عمده خرید قیمتونه معلوم کړئ؟

د عرضې قیمت	=	96000	100%
مقداري تخفیف	=	× 9600	10 %
په قرضې توګه د بل قیمت		86400	90 % 100%
X مقدراي تخفیف	=	5788. 8	7. 6%
په نغدي توګه د عمده خریدقیمت		2 .80611	3 .93 %

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورم مثال: د یوه تجارتي جنس د عرضې قیمت ۱۸۰۰۰۰ افغانۍ دی ، پلورونکي د خپل مشتري لپاره ٪ $8\frac{1}{3}$ مقداري تخفیف او ٪ $4\frac{2}{3}$ نغدي تخفیف په نظر کې نیولای دی، په قرضې او نغدي توګه يې د عمده خرید قیمتونه معلوم کړئ؟

د عرضې قیمت =	180000		100%
مقداري تخفیف =	× 14940		3 .8 %
د بل قیمت	65060	7 .91 %	10%
مقداري تخفیف x =	7757. 8	4. 7	
په نغدي توګه د عمده خرید قیمت	18 .157302		3 .95 %

مشترک مصارف:

په تجارت کې د امتعې د تهیې له قیمت څخه پرته نور ټول مصارف د مشترکو مصارفو په نامه یادیږي. دغه ډول مصارف د عمومي یا تجارتي مصارفو په نامه هم یادیږي. معاشات، مالیه، د حریق بیمه، استهلاک، اجتماعي مصارف، د ترمیم مصارف او داسي نور د ورته مصارفو ځیني بیلګي دي، پداسي حال کې چې په صنایعو کې له تکمیلي مزد او تکمیلې موادو یا خالصو انفرادي مصارفو څخه پرته نور ټول مصارف د مشترکو مصارفو په نامه یادیږي.

پوښتنه: که چیرته د یوه جنس د عرضې قیمت 96000 افغانۍ وي په داسي حال کې چې مقداري تخفیف يې 10% ، نغدي تخفیف يې 6,7%، د تهیې مصارف يې 9% او مشترک مصارف يې 20% وي، د تجارتي توکي یا جنس تمام شوی قیمت پیدا کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عرضې قیمت =	96000	100%
مقدراي تخفیف =	9600 ـ	10 %
په قرضې توګه د عمده خرید قیمت	86400	90%	100 %
نغدي تخفیف	7 .6%	5760
په نغدي توګه د عمده خریدقیمت	0 .80640	3 .93%	100%
د تهیې مصارف	6 .7257		9%
د تهیې قیمت +	60 .87897	100%	109%
مشترک مصارف	5 .17579		20%
تمام شد قیمت	12 .105377		120%

د تمام شوي قیمت سنجش

که چیرته د انفرادي مصارفو په تجارتي سنجش کې د تهیې په قیمت باندې مشترک مصارف هم ور علاوه کړل شي،تمام شوی قیمت تر لاسه کیږي.

پوښتنه: د یوه جنس د لست قیمت (۷۸۰۰۰) افغانۍ دی او پلورونکی یې د خرڅولو لپاره ۲۰٪ مقدار تخفیف۵،۲٪ نقدي تخفیف په نظر کې لري. د یا شوي جنس د تهیې مصارف (۳۲۴۰) افغانۍ دی ، که چیرته د پخواني تجارت په اساس مشترک مصارف ٪ ۵،۱۲ تعیین شوي وي، د تجارتي جنس د تمام شوی قیمت سنجش کړئ؟

د لست قیمت	۷۸۰۰۰	۱۰۰٪	
مقداری تخفیف	۱۵۶۰۰	۲۰٪	
په قرضی توګه د عمده خرید قیمت	۶۲۴۰۰	۸۰٪	۱۰۰٪
نقدی تخفیف	۱۵۶۰	۵ .۲٪	

(c) ketabton.com: The Digital Library

په نغدې توګه د عمده خريد قيمت	۶۰۸۴۰	۵ .۹۷٪	۱۰۰٪
د تهيې مصارف	۳۲۴۰	۲۳ .۵٪	
د تهيې قيمت	۶۴۰۸۰	۲۳ .۱۰۵٪	۱۰۰٪
مشترک مصارف	۸۰۱۰	۵ .۱۲٪	
د جنس تمام شوی قيمت	۷۲۰۹۰	۵ .۱۱۲٪	

د خرڅلاو د قيمت سنجش

په لمړي قدم کې په تمام شوي قيمت باندې مفاد ورعلاوه کيږي تر څو د خرڅلاو موقت قيمت تر لاسه شي. په هغه هيواد کې چې د اقتصاد مرکزي پلان لري، مفاد د يوې فيصدي په اساس چې د دولت له لوري تعين شوی وي، په تمام شوي قيمت باندې ور علاوه کيږي. خو په هغو هيوادونو کې چې د ازاد بازار اقتصاد لري، پخپله تصدي يا دولت د مفاد د تعين په برخه کې چندان دخالت نه لري او مفاد د تمام شوي قيمت د نهايې پلور د قيمت په اساس او د خرڅلاو قيمت د عرضې او تقاضا له مخې تعين کيږي.

يادونه کيږي چې د خرڅلاو له قميت څخه زموږ موخه خالص يا موقت قيمت نه دی، بلکي موږ بايد د حسابې خرڅلاو قيمت يا په عمده توګه د نغدي خرڅلاو قيمت تر لاسه کړو چې د خرڅلاو دغه قيمت د خاصو انفرادي مصارفو په زياتوالي سره صورت نيسي او په نغدي توګه د نغدي تخفيف فيصدي او د مقداري تخفيف فيصدي ور باندې اضافه کيږي تر څو د نهايې خرڅلاو قيمت تر لاسه شي.

لمړی مثال: د يوه تجارتي جنس د عرضې يا لست قيمت (۱۸ ۰۰۰۰) افغانۍ دی چې خرڅونکي يې د اخستونکي لپاره ٪ ۳،۸ مقداري تخفيف او ٪۲ نغدي تخفيف په پام کې لري. که چيرته د تهيې مصارف يې (۵۳۰۰) افغانۍ وي او د خريد مشترک مصارف يې ٪۱۰ وي او اړوند تجارتي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تصدي خريدار يا اخيستونكي ته ۲۰٪ مفاد او ۵٪ پرچون تزئيد په نظر کې ولري، د نهايې خرڅلاو قيمت معلوم کړئ؟

۱۰۰٪ ٪ ۱۸۰۰۰۰ د لست قيمت ۳,۸٪ ۱۵۰۰۰ مقداري تخفيف
۱۰۰٪ ٪۱۱. ۷ ۱۶۵۰۰۰ په نغدي توګه د خريد قيمت ۲٪ ۳۳۰۰ نغدي تخفيف
۱۰۰٪ ۹۸٪ ۱۶۱۷۰۰ په نغدي توګه د عمده خريدقميت ۲۸ .۳٪ ۵۳۰۰ د تهيې مصارف
۱۰۰٪ ۲۸ .۱۰۳٪ ۱۶۷۰۰۰ د تهيې قيمت ۱۰٪ ۱۶۷۰۰ د خريد مشترک مصارف
۱۱۰ ٪ ۱۰۰٪ ۱۸۳۷۰۰ تمام شوی قيمت ۲۰٪ ۳۶۷۴۰ مفاد
۱۰۰٪ ۱۲۰٪ ۲۲۰۴۴۰د موقت خرڅلاو قيمت ۵٪ ۱۱۰۲۲ د مشترک خرڅلاو مصارف
۱۰۵٪ ۱۰۰٪ ۲۳۱۴۶۲ په نغدي توګه د عمده خرڅلاو قيمت ۵٪ ۱۱۵۷۳ د پرچون پلور په اساس تزنيد (تخفيفی مقداری)
۱۱۰٪ ۲۶۷۳۳۸ .۵ د نهايې پلور قيمت

دويم مثال: د يوه تجارتي جنس د لست قيمت (۱۰۰۰۰۰) افغانۍ دی. خرڅونکي د اخستونکي لپاره ۲٪ مقداري او نغدي تخفيف په پام کې لري. که چيرته د تهيې مصارف (۵۰۰۰) افغاني وي او د خريد مشترک مصارف ۵٪ وي، که چيرته نوموړی ۲۰٪ مفاد تر لاسه کړي، پداسي حال کې چې د خرڅلاو مشترک مصارف ۱۰٪ او د قرض په اساس تزئيد ۸٪ او د پرچون خرڅلاو په اساس تزئيد ٪ ۵ وي، د جنس د نهايې خرخلاو يا پرچون خرڅلاو قيمت پيدا کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰۰٪ ۱۰۰۰۰۰ د لست قمیت ۱۰٪ ۱۰۰۰۰ مقداری تخفیف
۱۰۰٪ ۹۰ ٪ ۹۰۰۰۰ په قرضې توګه د عمده خریدقیمت ۲٪ ۱۸۰۰ نقدی تخفیف
۱۰۰٪ ۹۸٪ ۸۸۲۰۰ په نغدي توګه د عمده خرید قمیت ۶۷ .۵٪ ۵۰۰۰ د تهیې مصارف
۱۰۵. ۶۷٪ ۱۰۰٪ ۹۳۲۰۰ د تهیې قیمت ۵٪ ۴۶۶۰ د خرید مشترک مصارف
۱۰۰٪ ۱۰۵٪ ۹۷۸۶۰ تمام شدقیمت ۲۰٪ ۱۹۵۸ مفاد
۱۲۰٪ ۱۰۰٪ ۱۱۷۴۳۲ د موقت فروش قیمت ۱۰٪ ۱۱۷۴۳. ۲ د فروش مشترک مصارف
۱۰۰٪ ۱۱۰٪ ۱۲۹۱۷۵. ۲۰۰ په نغدي توګه د عمده خرڅلاو قیمت ۵٪ ۶۴۵۸. ۷۶۰ په قرضې توګه د خرڅلاو په اساس تزئید
۱۰۵٪ ۱۰۰٪ ۱۳۵۶۳۳۰۹۶۰ په قرضې توګه عمده قیمت ۸٪ ۱۰۸۵۰. ۷۲۰ د پرچون خرڅلاو په اساس تزئید
۱۰۸٪ ۱۴۶۴۸۴. ۶۸ د نهایې پرچون فروش قیمت

دریم مثال: که چیرته د یوه تجارتی جنس د لست قیمت (۱۲۰۰۰۰) افغانۍ وی او خرڅونکي د اخستونکي لپاره ۵٪ مقداري تخفیف او۱۰٪ نقدی تخفیف ورکړي، که چیرته د هغه جنس د تهیې مصارف ۵٪،د خرید مشترک مصارف ۱۰٪ وي او نوموړی تاجر ۲۰٪ مفاد په نظر کې ونیسي، پداسې حال کې چې د فروش مشترک مصارف ۱۰٪ او د قرض په اساس تزئید ۵٪ او د پرچون په اساس تزئید ۱۰٪ وي، د تجارتي جنس د نهایي پرچون خرڅلاو قیمت تر لاسه کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

١٠٠٪		١٢٠٠٠٠	= د لست قیمت
۵٪		۶۰۰۰	= مقداری تخفیف
١٠٠٪	٩۵٪	١١۴٠٠٠	= په قرضې توګه د عمده خرڅلاو قیمت
١٠٪		١١۴٠٠	= نقدی تخفیف
١٠٠٪	٩٠٪	١٠٢۶٠٠	په نغدي توګه د عمده خرید قیمت
۵٪		۵١٣٠	د تهیې مصارف
١٠۵٪	١٠٠٪	١٠٧٧٣٠	د تهیې قیمت
	١٠٪	١٠٧٧١	د خرید مشترک مصارف
١٠٠٪	١١٠٪	١١٨۵٠٣	تمام شوی قیمت
	١٠٪	١١٧٠٠٠۶	مفاد
١١٠٪	١٠٠٪	١۴٢٢٠٣٠۶٠	د موقت فروش قیمت
	١٠٪	٣٢ ،١٢١١٠	د فروش مشترک مصارف
١٠٠٪	١١٠٪	١۵۴٢٣،٩۶٠	په نغدی توګه د عمده فروش قیمت
١٠٪		۵١۶ ،١۶٢١	د پرچون پروش په اساس ترئید
١١٠٪		۶٧٣ ،١٨٠۶۶٩	د پرچون فروش یا د تجارتي جنس نهایې قیمت

د دریم څپرکي د مطالبو لنډیز:

١- په تجارتي موسساتو کې د مصارفو د سنجش له نظره د مصارفو ډولونه:

انفرادی مصارف (مستقیم)

خاص یا ځانګړي انفرادي مصارف

مشترک مصارف (غیر مستقیم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- هغه اصطلاحات چې د مصارفو د سنجش په برخه کې کارول کيږي، په لاندې ډول دي:

د تهيې قيمت.

د تهيې مصارف.

مقداري تخفيف.

نغدی تخفيف.

د اجناسو تمام شوی قيمت.

د خرڅلاو قيمت.

د دريم څپرکي پوښتنې:

۱- که چيرته د يوه تجارتي جنس د عرضې قيمت ۹۰۰۰۰۰۰ افغانی وي او د پلورونکي له لوري اخستونکي ته ٪۵ مقداري تخفيف او ٪۸ نغدي تخفيف په پام کې نيول شوی وي، په نغدي توګه يې د عمده خريد قيمت سنجش کړئ؟

۲- د يوه تجارتی جنس د لست قيمت ۲۰۰۰۰۰۰ افغانۍ دی، پداسي حال کې چې د هغه مقداري تخفيف٪۱۰ او نغدي تخفيف ٪۷. ۶ وي او د تهيې ٪۹ مصارف همورباندې علاوه شي،د ياد شوي جنس د تهيې قيمت سنجش کړئ؟

۳- د يوه تجارتی جنس د عرضې قيمت ۵۰۰۰۰۰۰ دی. خرڅونکی د اخستونکي لپاره ٪۳، ۸ مقدراي تخفيف او ٪۲ نغدي تخفيف په پام کې لري. که چيرته د تهيې مصارف ۵۰۰۰ او د خريد مشترک مصارف ٪۱۰ وي، د ياد شوي تجارتي جنس تمام شد قيمت سنجش کړئ؟

۴- که د يوه جنس د عرضې قيمت(۲۵۰۰۰۰۰۰) افغانۍ وي او خرڅونکي د اخستونکي لپاره ٪۷ مقداري تخفيف او ٪۵ نغدي تخفيف په پام کې نيولای وي. نو که چيرته د همدغه جنس د تهيې مصارف(۵۰۰۰) افغانۍ او د خريد مشترک مصارف ۲۰ فيصده وي او تجارتي شرکت ٪۲۰ مفاد په نظر کې ونيسي، د تجارتي توکي د موقت خرڅلاو قيمت سنجش کړئ؟

۵- که د يوه تجارتي جنس د لست قيمت (۴۰۰۰۰۰۰) افغانۍ وي او خرڅونکی د اخستونکي لپاره ٪۵ مقداری او ٪۱۰ نغدي تخفيف په پام کې ولري، که چيرته د هغه د تهيې مصارف ٪۸ او د خريد مشترک مصارف ٪۱۰ وي او نوموړی تاجر ٪۲۰ مفاد هم ور باندې اضافه کړي،پداسي حال کې چې د خرڅلاو مشترک مصارف ٪۱۰ او د قرضو په اساس د خرڅلاو تزييد٪۵ او د پرچون په

(c) ketabton.com: The Digital Library

اساس د خرڅلاو تزیید ۱۰٪ وي، د نهایي خرڅلاو قیمت یا د پرچون فروش قیمت سنجش کړئ؟

۶- د یوه تجارتي جنس د عرضې قیمت (۲۰۰۰۰۰۰) افغانی دی او خرڅونکی د اخستونکي لپاره ۳٪، ۸ مقداري تخفیف او ٪ ۷، ۴ نغدي تخفیف په پام کې ولري، نو که د هغه د تهیې مصارف (۲۰۰۰) افغانۍ او د خرید مشترک مصارف ۱۶٪ وي او تجارتي تصدي ۲۰٪ مفاد په نظر کې ولري پداسي حال کې چې د فروش مشترک مصارف ۱۰٪ او د قرضو په اساس د خرڅلاو تزیید ۵٪ او د پرچون په اساس د خرڅلاو تزئید ٪ ۱۲ وي، د یاد شوي جنس د نهایي خرڅلاو یا پرچون پلور قیمت سنجش کړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلورم څپرکی

په صنعتي شرکتونو کې د لګښتونود سنجونې طریقې

ټولیزه موخه:

د تولید شوی او پلورل شوې امتعې د ټمام شوي قیمت پیدا کول او محاسبه.

د زده کړې موخې: د دې فصل په پای کې له محصلینو څخه ټمه کیږي چې:

- په صنعتي موسساتو کې د تولید شوي امتعې د مصارفو سنجش او محاسبه تعریف کړاي شي.
- د پلورل شوي امتعې د مصارفو سنجش او محاسبه تشریح کړای شي.
- د هیواد په داخل او خارج کې په صنعتي شرکتونو کې د مصارفو د سنجش لارې چارې زده کړي.
- د اولیه قیمت تر لاسه کول زده کړي.
- د تبدیلي قیمت تر لاسه کول زده کړي.
- په صنتعي موسساتو کې د ګزارش یا راپور د چمتو کولو ترتیب زده کړي.
- په صنعتي موسساتو کې د ګټې او ضرر د راپور یا ګزارش ترتیب او تر سره کړای شي.
- د مالي دورې د اخیرې موادو د مصرف ګزارش ترتیب کړای شي.
- د خالصې ګټې یا خالص مفاد ګزارش تر لاسه کړای شي.

په صنعتي شرکتونو کې د مصارفو د سنجش لارې چارې او طریقې: په تیر فصل کې مو په تجارتي او خدماتي تصدیو کې د مصارفو د ارزوني طریقې ولوستي ، په دې فصل کې هڅه کوو چې په صنعتي شرکتونو کې د مصارفود سنجش له تعریفونو او اصطلاحاتو سره پیژندګلوي پیدا کړي.

د مصارفو د سنجش او د مصارفو د سنجش دایرې موخه څه ده؟

د مصارفو سنجش د کار ټمامو تولیداتو ، موجودي او نیم کاره تولید د ټمام شد قیمت له تعین

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه عبارت دی. همدا شان د مصارفو دسنجش د دايرې موخه دا ده چې د توليدي او غير توليدي عملياتو د مصارفو له سنجش سره په تړاو د اسنادو او مدارکو ساتنه يا حفاظت و کړي او په ضمن کې د مديريت د استفادې په موخه د توزيع او خرڅلاو د ټولو مصارفو د تحليل او تجزيې دنده په غاړه لري.

کار تمام يا بشپړ شوي توليدات کوم دي؟

هغه توليدات چې ټولي توليداتې مراحل يې بشپړ شوي وي د کار تمام يا تکميل شويو توليداتو په نامه ياديږي.

نيم کاره توليدات کوم دي؟

هغه توليدات چې د توليد په مراحلو کې قرار ولري خو تر اوسه پوري بشپړ شوي نه وي ، د نيم کاره توليداتو په نامه ياديږي.

له توليد څخه مقصد څه شی دی؟

کله چې لمړني مواد د يوې پروسې له بشپړولو وروسته تغير شکل شي او په يوه تکميل شوي شي باندې بدل شي، اصطلاحاً ويل کيږي چې توليد صورت نيولای دی.

د مثال په توګه: که د يوې پروسي له بشپړولو وروسته يوه ټوټه لرګی په ميز او چوکۍ باندې بدل شي، دغه عمل توليد بلل کيږي.

د تمام شوي قيمت اجزا او عوامل کوم دي؟

په عمومي توګه د يو شي د تمام شوي قيمت اصلي عوامل په دريو ګروپونو باندې ويشل شوي دي:

١- د لمړنيو موادو مصارف:

٢- د کارګرانو مزدا و مشترک مصارف

٣- لمړني مواد

د توليد او محصول د اصلي رکن په توګه لمړني مواد په دوو برخو ويشل کيږي:

الف: مستقيم مواد: دمصرفي موادو هغه برخه چې له هغو پرته د امتعې توليد امکان نه لري او په مستقيمه توګه د امتعې په توليد کې ونډه لري مستقيم مصرفي مواد بلل کيږي. دمثال په توګه د ډوډۍ په توليد کې د اوړو ونډه مستقيم مواد ګڼل کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب: غیر مستقیم مواد: دا د مصرفي موادو هغې برخې ته ويل کيږي چې د امتعې د تکميل لپاره ضروري وي خو د هغې د ناڅيزه مصرف له کبله د مستقيمو مصرفې موادو په توګه نه شي طبقه بندي کيدلای. د ميزونو او چوکيو په توليد کې د ميخونو ونډه د ورته مصارفو د بيلګې په دود وړاندې کولای شو.

د کارګرانو مزد

 هغه حقوق او حق الزحمه چې د کار په جريان کې د کار په موادو باندې د لمړنيو موادو د بدليدلو له درکه ټولو کارګرانو ته ورکول کيږي د مزد په نامه ياديږي.

مزد په دوو برخو باندې ويشل شويدی:

الف- مستقيم مزد: دا هغه ډول مزد دی چې په کار تمامو يا تکميل شويو موادو باندې د لمړنيو موادو د بدلون د عمل له درکه تاديه کيږي.

ب- غير مستقيم مزد: دغه ډول مزد د هغه کار د تر سره کولو له درکه ورکول کيږي چې په مستقيمه توګه د کار تمامو توکيو په توليد او د هغو په ترکيب کې ځانګړی نقش نه لري. لکه د شرکت د ساتونکو مزد.

مشترک توليدي مصارف

هغه ټول مصارف چې د توليد په جريان کې واقع کيږي خو په مستقيمو يا غير مستقيمو مصارفو باندې د هغو د ويشلو امکان ونه ليدل شي، د مشترکو مصارفو په نامه ياديږي. د ورته مصارفو ځينې نمونې او بيلګې د توليد له غير مستقيمو موادو، د تعميراتو دمصارفو، غير مستقيم مزد، د ماشين الاتو د استهلاک له مصارفو او داسې نورو څخه عبارت دي.

په تير درس کې يادونه وشوه چې تمام شوی قيمت له پنځو برخو څخه تشکيل شويدی:

۱- مستقيم مواد

۲- مستقيم مزد

۳- مشترک مصارف

۴- کار تمام توليدات

۵- نيم کاره توليدات

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې لدې چې د نیم کاره او کار تمامو یا تکمیل شویو تولیداتو د تمام شد قیمت د ګزارشونو سنجش و کړو، غوره ده چې له دوو اصطلاحاتو سره اشنایې پیدا کړو:

اولیه قیمت: اولیه قیمت د هغو مصارفو له حاصل جمع څخه عبارت دی چې په مستقیمه توګه د امتعې په تولید کې کارول کیږي.

مستقیم مزد +مستقیم مصرفې مواد = اولیه قیمت

د تبدیلي قیمت: تبدیلي قیمت یا تبدېلي مصارف له هغو مصارفو څخه عبارت دي چې په تکمیل شویو موادو باندې د اولیه موادو د بدلون له درکه را منځته کیږي، یعني په واقعیت کې د تولید د مستقیم مزد او مشترکو مصارفو حاصل جمع وي.

مشترک مصارف + مستقیم مزد = تبدیلی قیمت

په تولیدي او صنعتي موسساتو کې د ګزارش یا راپور چمتو کول

په صنعتي موسساتو کې د ګزارشونو چمتو کول د دوو موخو لپاره تر سره کیږي:

۱- د شرکت او تصدیو فعالیتونو او کړو وړو تحلیل او تجربې ته په کتنې سره د موسساتو د کمزوریو او ضعیفو ټکو د بررسي امکان او وړتیا منځته راوړل.

۲- له تیرو مالي ګزارشونو څخه د ترلاسه شویو معلوماتو او اطلاعاتو په اساس د فعالیتونو کنترول او پلانګذاري.

د صنعتي موسساتو ورته ګزارشونه په دوو ګروپونو ویشل کیږي:

۱- د شرکت داخلي ګزارشونه

۲- د شرکت باندني ګزارشونه

د شرکت داخلي ګزارشونه: دغه ډول ګزراشونه له هغه ډول څخه عبارت دي چې دپلانګذاري ، کنترول، نظارت او تصمیم نیونې په موخه دمدیرانو د استفادې لپاره چمتو کیږي.

د شرکت باندني ګزارشونه: دغه ډول ګزارشونه په عمومي توګه له موسسې څخه د باندې د حقیقي او حقوقي اشخاصو د استفادې لپاره چمتو کیږي چې مهم استفاده کونکي یې له سرمایه ګذارانو، بانکونو او داسې نورو څخه عبارت دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د صنعتي موسساتو د مصارفو د سنجش گزارشونه

د تصدی داخلي گزارشونه

۱-د موادو دمصرف گزارش
۲- د کار تمامو یا تکمیل شویو تولیداتو د تمام شوي قیمت گزارش
۳- د نیم کاره تولیداتوگزارش
۴-د تلف شویو وختونو گزارش
۵- د ضایعاتوگزارش
۶- د موادو د پیر یا خرید گزارش
۷- د پلور گزارش
۸- دمدیره ډلي د استفادې وړ ټول گزارشونه

د شرکت باندني گزارشونه

۱- د پلورل شویو تولیداتو د تمام شد قیمت گزارش.
۲- د گټې او ضررگزارش
۳- دبیلانس گزارش
۴- د نغدي جریان گزارش
۵- د مفاد د ویش گزارش

د پلورل شویو تولیداتو د تمام شوي قیمت گزارش څه شی دی؟

د دې لپاره چې د موسسي داخلي او خارجي گزارشونه په ښه توگه و پيژنو، په لمړي سر کې د پلورل شویو تولیداتو د تمام شوي قیمت گزارش چې د تصدي یو خارجي گزارش گڼل کیږي ، مطالعه کوو. څکه د تجارتي مصارفوپه سنجش کې په یوه بل ډول له هغه سره اشنا شوي یاست.

د تولیدي موسسي د پلورل شویو تولیداتو د تمام شد مصارفو سنجش . مجموع سال ۱۳۸۹			
حسابی معاملات	فرعي حسابونه	اصلي حسابونه	مجموعی حسابونه
د موادو مصرف:			
د دورې په لمړیو کې د موادو موجودي			810000
د دورې په اوږدو کې د موادوخرید		3970000	
د خرید نغدي تخفيفات	+50000	-200000	
خالص خرید		770000 .3	
اضافه کیږي: د خرید د حمل و نقل مصرف		+120000	

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خریداري شویو مواد و تمام شوی قیمت		3890000	+3890000
مصرف ته آماده مواد			4700000
کسر کیږي: د دورې اخیري موجودي			1430000
د دورې په اوږدو کې د مصرفي موادو تمام شوی قیمت			3270000
د مستقیم مزد مصرف			1830000
د تولید مشترک مصارف:			
غیر مستقیم مواد		180000	
د غیر مستقیم مزد مصرف		70000	
د اجتماعي بیمو مصرف		380000	
د محرکه موادو مصرف		215000	
د ماشین آلاتو د استهلاک مصرف		245000	
د حوادثو د بیمې مصرف		154000	
د ماشین الاتو د بیمې مصرف		111000	
مجموع مشترک تولید			1355000
د دورې په اوږدو کې د تولیدي مصارفو مجموعه			6455000

(c) ketabton.com: The Digital Library

648000			اضافه کیږي: د دورې په لمړی سر کې د نیم کاره تولید په جریان کې د امتعې موجودي
7103000			د دورې په اوږدو کې د نیم کاره تولیداتو تمام شوی قیمت
753000			کسر کیږي: د دورې په پای کې د نیم کاره تولیداتو موجودي
6350000			د دورې په اوږدو کې د تکمیل شویو محصولاتو تمام شوی قیمت
1650000			اضافه کیږي: د دورې په لمړیو کې د تولید شوي امتعې موجودي
8000000			پلور ته د آماده تولید تمام شوی قیمت
1500000			کسر کیږي: د لمړی دورې د تولید شویو محصولاتو د موجودي تمام شوی قیمت
6500000			د پلورل شویو تولیداتو تمام شوی قیمت

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تولیدي شرکت نمونه
په مالي کال کې د پلورل شویو تولیداتو
د تمام شوی قیمت گزارش:
نیټه: ۲۹ / ۱۲ / ۱۳۸۸

مصرفی مواد:

لمړی برخه	د دورې د اولیه موادو موجودي	.... ( )
	د مالي دورې په اوږدو کې د موادو خرید	.... ( )
	د پیرودل شویو موادو دحمل او نقل مصرف	.... ( )+
	د اخستل شویو موادو تمام شوی قیمت	.... ( )
	له تخفیفیاتو او پیرځخه برگشت	( )
	د خرید نغدي تخفیفات	( )( )
	خالص خرید	.... ( )
	مصرف ته د اماده موادو موجودي	.... ( )
	د دورې د پای موجودي	.... ( )-
	د مصرفې موادو تمام شوی قیمت	.... ( )
دوهمه برخه	مستقیم مزد	.... ( )
دریمه برخه	دتولید مشترک مصارف	.... ( )
	غیر مستقیم مزد	.... ( )
	دماشین آلاتو د استهلاک مصارف	.... ( )
	د کارفرما د بیمې د حقوقو ونډه	.... ( )
	د تولیدټول مصارف	.... ( )
	جمع، د دورې په اوږدو کې د تولید مصارف	.... ( )+ ( )
څلورمه برخه	اضافه کیږي: د دورې په لمړیو کې د نیم کاره تولیداتو د موجودي قیمت	.... ( )-
	کسر کیږي: د دورې په پای کې د نیم کاره تولیداتو قیمت	.... ( )
	د دورې په اوږدو کې د کار تمامو تولیداتو قیمت	.... ( )
پنځمه برخه	اضافه کیږي: د دورې په لمړیو کې د کار تمامو تولیداتو قیمت	.... ( )
	پلور ته د آماده تولیداتو قیمت	.... ( )
	کسر کیږي: د دورې د پای د کارتمامو تولیداتو د موجودي قیمت	.... ( )
	د پلورل شویو تولیداتو تمام شوی قیمت	.... ( )

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خالصې ګټې او ضرر ګزارش څه شی دی؟

په صنعتي موسساتو کې د تصدي دوهم باندنی ګزارش د خالصې ګټې او ضرر له ګزارش څخه عبارت دی چې پخپل ځان کې له څلورو برخو څخه تشکیل شویدی چې نمونه يې په لاندی ډول ده.

د صنعتي شرکت نمونه

د نفع او ضرر ګزارش

د ۷۸۳۱ کال لپاره

	پلور	xxx ....
	کسر کیږي:	
لمړۍ برخه	۱- له پلور او تخفیفاتو څخه را ستنیدنه	xxx ....
	۲- د فروش نغدي تخفیفات	xxx ....
	خالص فروش	xxx ....
دوهمه برخه	کسر کیږي:	
	د پلورل شویو تولیداتو تمام شوی قیمت	-xxx ....
	ناخالص مفاد او ضرر	xxx ....
دریمه برخه	عملیاتی مصارف:	
	۱- اداري او تشکیلاتي مصارف	xxx ....
	۲- د توزیع او پلور مصارف	xxx ....
څلورمه	کسر کیږي: د عملیاتي مصارفو مجموعه	xxx ....
برخه	خالصه ګټه او ا ضرر	xxx ....

(c) ketabton.com: The Digital Library

د صنعتي موسساتو د ګټې اوضرر دتشکيل خلاصه د مصارفو د برخې د فرمولونو په واسطه تعين کولای شو.

(۱)

(نغدي تخفيفات +له پلور او تخفيفاتو څخه را ستنيدنه) – فروش = فروش

(۲)

(۳ د دورې د پای د توليداتو قيمت – (د دورې په اول کې کار تمامه توليد +د دورې په اوږدو کې د کار تمامو توليداتو قيمت) = د پلورل شويو توليداتو د تمام شوی قيمت)

(۳)

د پلورل شويو توليداتو تمام شوی قيمت – خالص فروش = ناخلص نفع اوضرر

(۴)

د فروش او توزيع مصارف + اداري مصارف = عملياتي مصارف

(۵)

عملياتی مصارف –ناخالص مفاد = خالص مفاد يا ضرر

دموادو د مصرف ګزارش

معمولاً ټول صنعتي موسسات هره مياشت د موادو د مصرف د مبلغ يا مقدار ګزارش چمتو کوي چې د موادو د مصرف ګزارش ورته ويل کيږي.

البته اشاره وشوه چې دغه ګزارش کيدی شي داوليه موادو د مصرف مبلغ يا مقدرا وي.

بايد پاملرنه وشي چې د پلورل شويو توليداتو د تمام شوي قيمت ګزارش په واقعيت کې د موادو د مصرف د مبلغ يو ګزارش وي.

د نمونې صنعتي شرکت

د ۱۳۸۷ د موادو د مصرف ګزارش

د دورې د لمړيو موادو موجودي	xxx ....
د دورې په اوږدو کې د موادوخريد	xxx ....
اضافه کيږي: د خريد د حمل ونقل مصارف	xxx ....

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسر کېږي:	xxx ....
د خريداري شويو موادو قيمت	xxx ....
له پيرو دلو او تخفيفاتو څخه برگشت	xxx ....
د خريد نغدي تخفيفات	xxx ....

خالص خريد	xxx ....
مصرف ته اماده مواد	xxx ....
کسر کېږي: د دورې د پای د موادو موجودي	xxx ....
د مصرف شويو موادو تمام شوی قيمت	xxx ....

همدا شان کولای شوپه فرمولي توگه د موادو د مصرف مبلغي گزارش چمتو کړو.

د دورې د اخري موادو موجودي – خاصل خريد + د دورې د اول موادو موجودي = مصرف شوي مواد

(دخريد نغدي تخفيفات +برگشت از خريد و تخفيفات)- د حمل و نقل مصارف +خريداري شوي مواد =خالص خريد

مثال: د احمد توليدي موسسه لاندې معلومات په واک کې لري:

۱- د دورې د لمړنيو موادو موجودي 300kg

۲- د لمړنيو موادو خريد 850k g

۳- د پلورونکي بيرته واپس شوي اوليه مواد 140kg

۴- د دورې په پای کې د اوليه موادو موجودي 250kg ، د توليد په موخه مصرف شوي مواد سنجش کړئ؟

د واپس شويو موادو مقدار – اخستل شوي اوليه مواد = د اخستل شويو موادو خالص مقدار

د اخستل شويو موادو مقدار ۷۱۰ = ۱۴۰ – ۸۵۰

د دورې د پای د موادوموجودي - خالص خريد + د دورې د لمړنيو موادو موجودي = د توليد مصرف شوي مواد

۳۰۰+ ۷۱۰ – ۲۵۰ = ۷۶۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تولید د ټمام شوي قیمت ګزارش یا د تولید د مصارفو ګزارش

دغه ګزارش چې په حقیقت کې د شرکت داخلي ګزارش دی، معمولاً د هرې مالي دورې په پای کې تهیه کیږي او د دې امکان را منځته کوي چې په روانه او تیره میاشت کې د محصول د ټمام شدقیمت مقایسه صورت ونیسي او د تولید د ټمام شوي قیمت د زیاتوالي او کموالي علتونه په ګوته شي او د تولید د حجم په اړه مناسب تصامیم ونیول شي. د ټمام شد قیمت ګزارش ته چې په لاندې ډول دی پام وکړئ.

د یوه نمونه یي شرکت د ۱۳۸۷ ام کال د مالي دورې لپاره د تولید د ټمام شد قیمت ګزارش

د دورې په اوایلو کې د نیم کاره تولیداتو موجودي	XXX
مستقیم مزد	XXX
د دورې په اوږدو کې مصرف شوي اولیه مواد	<u>XXX</u>
اولیه قیمت	XXX
غیر مستقیم مزد	XXX
غیر مستقیم مواد	XXX
مشترک مصارف:	XXX
ټول مصارف	XXX
د ماشین آلاتو د استهلاک مصارف	XXX
د کار فرما د ونډې د کارګرانو د بیمې مصارف	XXX
د دورې په اوږدو کې د تولید مصارف	<u>XXX</u>
کمیږي	XXX
د دورې په اوږدو کې د نیم کاره تولیداتو ټمام شد قیمت	XXX
د دورې په پای کې د نیم کاره تولیداتو موجودي	<u>XXX</u>
د کار ټمام تولیداتو ټمام شوی قیمت	<u>XXX</u>

(c) ketabton.com: The Digital Library

که وغواړو د تولیداتو د تمام شوی قیمت ګزارش د فرمول په واسطه روښانه کړو، په لاندې ډول دی:

مستقیم مزد + د مستقیمو مصرفي موادو اولیه قیمت

مشترک مصارف + مستقیم مصرفی مزد = تبدیل شوی قیمت

مشترک مصارف + اولیه قیمت = د دورې په اوږدو کي د تولید د مصارفو مجموعه

د دورې د مصارفو مجموعه + د دورې د پیل نیم کاره تولیدات = د دورې په اوږدو کې د نیم کاره تولیداتو تمام شد قیمت

د تولیداتو تمام شد قیمت - د تولیداتو تمام شوی قیمت - د تولیداتو تمام شد قیمت

د دورې د پای نیم کاره - د دورې په اوږدو کې نیم کاره - د دورې په اوږدو کې کار تمام

د پروژې مثال:

ښاغلي احمد شکیب د لباس د تولید کار پیل کړ. له پیل کیدو څخه یو نیم کال تیریږي. له تاسو څخه د صنعتي مصارفو د سنجش د مشاور په توګه غوښتنه کوي چې د تولیداتو د تمام شوی قیمت د محاسبې او سنجش په برخه کې د هغه مرسته وکړئ.

د احمد شکیب د شرکت په اړه لاندې معلومات په لاس کې شته دي:

الف: - هغه مصارف چې په تولیدي شرکت کې تحمیل شویدي:

۱- د ټوکر د مختلفو ډولونو خرید.

۲- د اخستل شوي توکر د حمل او نقل مصارف.

۳- د ګنډلو د تار خرید.

۴- د خیاطي ماشینونو د ګنډلو د ستنو خریداري.

۵- د لباس لپاره د تڼیو اخستل.

۶- د خیاطي د ماشین الاتو او لوازمو لپاره د روغنیاتو خرید.

۷- پنځو خیاطانو ته د هغوی د تولید د مقدار په اندازه د مزد پرداخت.

۸- د موسسې د پاک کاري په عوض کې یوه کارګر ته د مزد ورکول.

۹- د موسسې د محل د اجارې مصارف.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- دموسسې د اوبو او برېښنا مصارف.

۱۱- د ټوکر د برش کولو لپاره د مصرفي برق مصارف.

۱۲- د بازار موندنی یا مارکیټینګ د تبلیغاتو مصارف.

۱۳ د محصولا تو د حمل و نقل مصارف.

د پروژې حل

۲۲ ۱- ۴ د مصارفو طبیعې طبقه بندي

۱- د تولید مصارف: له (۱) څخه تر (۱۱) مادې پورې د تولید د مصارفو په نامه یادیږي.

۲- له دولسمې شمیرې څخه تر دیارلسمې شمیرې پورې مصارف د موسسې د تجارتي مصارفو په نامه یادیږي.

د تولید د مصارفو طبقه بندي

په مستقیمو او غیر مستقیمو مصارفو باندې د تولید د مصارفو طبقه بندي په لاندې ډول ده:

مستقیم مصارف

۱- د ټوکر خرید

۲- د اخستل شوي یا خریداري شوي ټوکر د حمل او نقل مصارف.

۳- د پنځو خیاطانو مزد.

غیر مستقیم مصارف

۱- د ګنډلو د تار خرید.

۲- د خیاطي ماشینونو لپاره د ګنډلو د ستنو خریداري.

۳- د تڼیو خرید.

۴- د خیاطي د ماشینونو او لوازمو لپاره د روغنیاتو خرید.

۵- د موسسې د پاک کونکي کارګر مزد.

۶- د موسسې د محل د اجارې مصارف.

۷- د مصرف شویو اوبو او برېښنا مصارف.

۸- برش د دستګا د مصرفې برق مصارف

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تولید له تعداد او حجم سره د تړاو له مخې د تولید د مصارفو طبقه بندي

نیمه متغیر مصارف	ثابت مصارف	متغیر مصارف
۱- د ټوکر خرید ۲-د خرید د حمل او نقل مصارف ۳- د ګنډلو د تار مصارف ۴- د ټوکر د خرید مصارف ۵- د ۵ خیاطانو د مزد مصارف ۶- د برش د دستګاه مصارف	۱- د ځای د اجارې مصارف	۱-د خیاطي ماشینونو د ستنو د اخستلو مصارف ۲- د خیاطي د ماشینونو او لوازمو لپاره د روغنیاتو مصارف ۳- پاک کونکي کارګر ته د مزد ورکول ۴- د موسسې د مصرفې اوبو او بریښنا مصارف

همدا شان د بازار موندنې او سوداګریزو اعلاناتو او د محصولاتو د فروش او حمل نقل مصارف هم د تجارتي مصارفو له ډلې څخه ګڼل کیږي. د احمد شکیب د کالیو د تولیدي شرکت تولید شوې امتعه او ګنډل شوي کالي بازار ته عرضه کیږي.

نیم کاره تولید: ټول هغه لباسونه چې د تولید په بیلابیلو منځنیو مرحلو کې وي، د نیم کاره تولیداتو په نامه یادیږي.

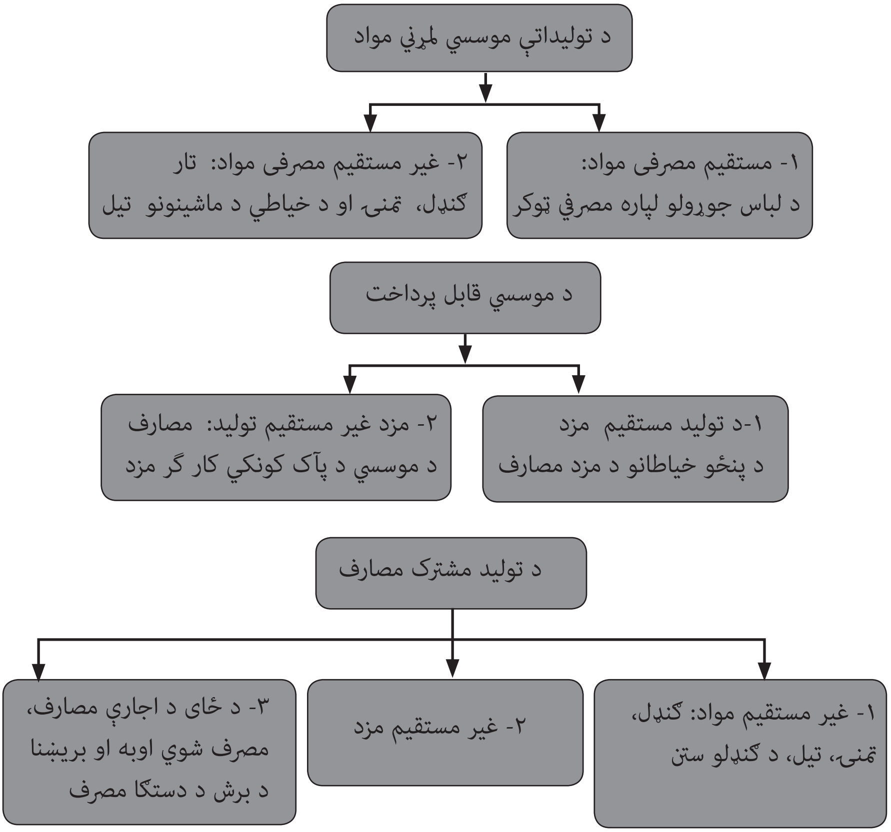

(c) ketabton.com: The Digital Library

د احمد شکیب د تولید د موسسې د مصارفوله طبقه بندی ، دهغوی له تحلیل او تجزیې وروسته لاندې معلومات په اختیار کې لرو چې په مرسته یې د مصرف شویو موادو ټمام شوي قیمت سنجش کولی شو:

په ۱۳۸۷کال کې معلومات

۱- اخیستل شوي ټوکر	۱۰۰۰۰۰۰
۲- د اخیستل شویو موادو د حمل او نقل مصرف	۲۰۰۰۰۰۰
۳- د دورې په لمړیو کې د ټوکر موجودي	۱۲۰۰۰۰
۴- د مالي کال په پای کې د ټوکر موجودي	۶ ۰۰۰۰
۵- د خرید نغدي تخفیفات	۵۰۰۰۰
۱- ۵نفرو خیاطانو ته قابل پرداخت مزد (مستقیم مزد)	۲۰۰۰۰۰۰
د موسسې پاک کونکي کارگر ته قابل پرداخت مزد	
(غیرمستقیم مزد)	۵۰۰۰۰
۱- د کالیو د گنډلو لپاره مصرفي تار	۸ ۰۰۰۰
۲- اخیستل شوي مصرفي ستني	۵۰۰۰
۳- اخیستل شوي تنۍ	۲ ۰۰۰
۴- د خیاطي ماشین او نورو لوازمو لپاره د تیلو خریداری	۳۰۰۰۰
۵- د موسسې د ځای اجاره	۷۰۰۰۰
۶- د مصرفي اوبو او بریښنا مصارف	۶۰۰۰۰
۱- د نیم کاره تولیداتو یا لباسونو لمړۍ موجودي	۵۰۰۰۰
۱-د مالي کال دپای نیم کاره تولیداتو موجودي	۸۰۰۰۰
۱- د دورې د ابتدایې لباسونو موجودي	۹۰۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د مالي کال د پای د تولیداتو لباسونه	۲۰۰۰۰
۱- د ۱۳۸۷ کال (فروشات)	۴۸۰۰۰۰۰
۲- له پلور څخه مستردي	۱۵۰۰۰۰
۳- د توزیع او پلور مصارف	۲۰۰۰۰۰
۴- اداری او تشکیلاتي مصارف	۱۵۰۰۰۰

مطلوب دي:

۱- د موادو د مصرف گزارش، د جوړو شویو لباسونو گزارش ، د تولیداتو د قمیت د تعین کیدلو گزارش، د اولیه او تبدیل قیمت په څیر د شرکت د د اخلي گزارشونو تهیه او چمتو کول.

۲- د پلورل شویو لباسونو د تمام شوي قیمت د گزارش، د گټې او ضرر د گزارش په څیر د شرکت د خارجي گزارشونو تهیه او چمتو کول.

د مسلې د لمړۍ برخې حل:

د دې لپاره چې د شرکت داخلي گزارشونه چمتو کړای شو، پکار ده چې د مصارفو طبقه بندي په نظر کې ونیسو او د اړوند فرمولونو له مخې لازم گزارشونه چمتو کړو:

د موادو د مصرف گزارش:

(۱)

د نغدي خرید تخفیفات – حمل و نقل + خریداری شوي مواد = خالص خرید

خرید خالص ۱۱۵۰۰۰۰= ۵۰۰۰۰ – ۲۰۰۰۰۰ +۱۰۰۰۰۰۰

(۲)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دورې د پای موادو موجودي –خالص خرید + د دورې د لمړیو موادو موجودي = مصرف شوي مواد

مصرف شوي مواد ۱۲۱۰۰۰۰= ۶۰۰۰۰ – ۱۱۵۰۰۰۰+ ۱۲۰۰۰

د احمد شکیب د لباس جوړولو شرکت
د ۱۳۸۷ کال د موادو د مصرف گزارش

د دورې په اول کې د موادو موجودي	۱۲۰۰۰۰
د مالي دورې په اوږدو کې د موادو خرید	۱۰۰۰۰۰۰
اضافه کیږي: د اخستل شویو موادو د حمل او نقل مصارف	۲۰۰۰۰۰
د اخستل شویو موادو قیمت	۱۲۰۰۰۰۰ –
کسر کیږي:	
له تخفیفاتو او پیر ځخه برگشت	۵۰۰۰۰
د خرید نغدي تخفیفات	۵۰۰۰۰
خالص خرید	۱۱۵۰۰۰۰
مصرف ته د اماده موادو موجودي	۱۲۷۰۰۰۰
کسر کیږي: د دورې د پای موادو موجودي	۶۰۰۰۰
د مصرف شویو موادو تمام شد قیمت	۱۲۱۰۰۰۰

د فرمول په واسطه د کار تمامه تولیداتو د تمام شد قیمت گزارش په راتلونکي صفحه کې دی:

مستقیم مزد + مستقیم مصرف شوي مواد = اولیه قیمت

۲۰۰۰۰۰۰ +۱۲۱۰۰۰۰= اولیه قیمت

۳۲۱۰۰۰۰= اولیه قیمت

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشترک مصارف + مستقیم مزد = تبدیل قیمت

۲۰۰۰۰۰۰ +(۸۰۰۰۰۰+ ۵۰۰۰+ ۲۰۰۰+ ۳۰۰۰۰+ ۷۰۰۰۰+

۶۰۰۰ +۵۰۰۰۰) = ۲۰۰۰۰۰۰ +۲۹۷۰۰۰= ۲۲۹۷۰۰۰ قیمت تبدیل

مشترک مصارف + اولیه قیمت = د تولیدي دورې په اوږدو کې مجموعي مصارف

۳۲۱ ۰۰۰۰+ ۲۹۷۰۰۰

۵۳ ۰ ۷۰۰۰ = د تولید مصارف

د دورې په اوږدو کې مجموعي مصارف+ د دورې د لمړي سر نیم کاره تولیدات = د دورې په اوږدو کې د نیم کاره تولیداتو مجموعي قیمت

۵۰۰۰۰ + ۳۵۰ ۷۰۰۰

۳ ۵۵ ۷۰۰۰ = د دورې په اوږدو کې د نیم کاره تولیداتو تمام شوی قیمت

د مالي دورې په پای کې نیم کاره تولیدات – د دورې په اوږدو کې د نیم کاره تولیداتو تمام شوی قیمت = د دورې په اوږدو کې د کار تمامه تولیداتو تمام شوی قیمت

۳۵۵۷۰۰۰ - ۸۰۰۰۰

۳۴۷۷۰۰۰ = د دورې په اوږدو کې د کارتمامه تولیداتو تمام شوی قیمت

د احمد شکیب تولیدي شرکت:

په ۱۳۸۷ مالي کال کې د کار تمامه تولیداتو د تمام شوی قیمت گزارش:

د مالي دورې په لمړیو کې د نیم کاره تولیداتو موجودي	۵۰۰۰۰ ....
د مالي دورې په اوږدو کې مصرف شوي اولیه مواد	۱۲۱۰۰۰۰ ....
مستقیم مزد	۲ ۰۰۰۰۰۰ ....
اولیه قیمت	۳۲۱۰۰۰۰ ....

د تولید مشترک مصارف

(c) ketabton.com: The Digital Library

غير مستقيم مزد ۵۰۰۰۰
د خياطي مصرف تار ۸۰۰۰۰
د خياطي ماشينونو د ګنډلو ستني ۵۰۰۰
د لباس ټوکر ۲۰۰۰
د خياطي ماشنونو او لوازمو تيل ۳۰۰۰۰
د ځای اجاره ۷۰۰۰۰
د مصرفي اوبو او بريښنا مصارف ۶۰۰۰۰
.... ۲۹۷۰۰۰
د مالي دورې په اوږدو کې د توليد مصارف .... ۵۷۰۰۰،۳
د مالي دورې په اوږدو کې د نيم کاره توليداتو تمام شوی قيمت ۳۵۵۷۰۰۰
کسر کيږي: د مالي کال په پآی کې د نيم کاره توليداتو موجودي ۸۰۰۰۰
د مالي کال په اوږدو کې د کار تمامه توليداتو تمام شوی قيمت ۳۴۷۰۰۰

د احمد شکيب توليدي شرکت:

په ۱۳۸۷ مالي کال کې د پلورل شويو توليداتو د تمام شوی قيمت ګزارش
د پلورل شويو توليداتو د تمام شوي قيمت د سنجش طريقه

مصرفي مواد

د دورې د لمړي سر موجودي ---- ۱۲۰۰۰۰
د دورې په اوږدو کې د اوليه موادو خريد ۱۰۰۰۰۰۰
د اخستل شويو موادو د حمل او نقل مصارف ۲۰۰۰۰۰
له تخفيفاتو او پېر څخه برګشت ۰۰۰
د خريد نغدي تخفيفات ۵۰۰۰۰
.... ۵۰۰۰۰
.... ۱۱۵۰۰۰۰

خالصه پيرودنه:
مصرف ته د اماده موادوموجودي ۱۲۷۰۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسر کیږي: د مالي دورې د پای موادو موجودي ۶۰۰۰۰
د مصرفي موادو تمام شوی قیمت ۱۲۱۰۰۰۰
مستقیم مزد ۲۰۰۰۰۰

د تولید مشترک مصارف:
غیر مستقیم مواد ۸۷۰۰۰
غیر مستقیم مزد ۵۰۰۰۰
د ماشینونو او لوازمو لپاره روغنیات ۳۰۰۰۰
د تصدی ځای ۷۰۰۰۰
د مصرفی اوبو او برق مصارف ۶۰۰۰۰
د دورې په اوږدو کې د تولید مجموعي مصارف ۲۹۷۰۰۰
۳۵۰۷۰۰۰
اضافه کیږي: د مالي کال په پای کې د نیم کاره تولیداتو د موجودي قیمت ۵۰۰۰
کسر کیږي: د مالي کال په پای کې د نیم کاره تولیداتو د موجودي قیمت.. ۸۰۰۰۰
د دورې په اوږدو کې د کار تمامه تولیداتو قیمت ۳۴۷۷۰۰۰
اضافه کیږي: د دورې د لمړي سر د کار تمامه تولیداتو قیمت ۹۰۰۰۰
خرڅلاو ته د اماده تولیداتو قیمت ۳۵۶۷۰۰۰
کسر کیږي: د مالي کال د اخیرې دورې په پای کې د کار تمامه تولیداتو تمام شوی قیمت..... ۲۰۰۰۰
د پلورل شویو تولیداتو تمام شوی قیمت.......................... ۳۴۵۷۰۰۰

د فرمول په واسطه د خالص مفاد سنجش:

د دورې د لمړیو تولیداتو قیمت + د دورې په اوږدو کې د کار تمامه تولیداتو قیمت = پلور ته د اماده تولیداتو تمام شد قیمت

۳۵۷۷۰۰۰+ ۹۰۰۰۰ = ۳۵۷۰۰۰

د دورې دپای کار تمامه تولیداتو قیمت= پلور ته د اماده تولیداتو قیمت = د پلورل شویو تولیداتوقیمت

۳۵۶۷۰۰۰-۲۰۰۰۰= ۴۵۳ ۷۰۰۰
۳۵۴۷۰۰۰ =د پلور د تولیداتو تمام شوی قیمت

(c) ketabton.com: The Digital Library

(د پلور نغدي تخفیف +له تخفیفاتو او پلور څخه برګشت)- فروش = خالص فروش

۴۸۰۰۰۰۰ (۱۵۰۰۰۰+ ۰)= ۴۶۵۰۰۰۰

۴۶۵۰۰۰۰ = خالص فروش

د پلورل شویو تولیداتو تمام شوی قیمت – خالص فروش = ناخالص مفاد او ضرر

۴۶۵۰۰۰۰- ۳۵۴۷۰۰۰= ۱۱۰۳۰۰۰

۱۱۰۳۰۰۰ = ناخالص مفاد

د توزیع او پلور مصارف+ اداري او تشیلاتي مصارف = عملیاتي مصارف

۱۵۰۰۰۰ + ۲۰۰۰۰۰ = ۳۵۰۰۰۰

۳۵۷۰۰۰ عملیاتی مصارف

عملیاتی مصارف + خالص مفاد = خالص مفاد یا ضرر

۱۱۰۳۰۰۰- ۳۵۰۰۰۰= ۷۵۳۰۰۰

۷۵۳۰۰۰ = خالص مفاد

د احمد شکیب تولیدي شرکت

د خالص مفاد او ضرر ګزارش تاریخ ۲۹ / ۱۳۸۷/۱۲

د خالص مفاد د سنجش طریقه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خرڅلاو	۴۸۰۰۰۰۰
کسر میشود:	
له پلور او تخفیفاتو څخه را ستنیدنه	۱۵۰۰۰۰
د پلور نغدي تخفیفات	۱۵۰۰۰۰
خالص پلور	۴۶۵۳۰۰۰
د پلورل شويو توليداتو تمام شوی قيمت	۳۵۴۷۰۰۰
نا خالص مفاد	۱۱۰۳۰۰۰
عملیاتي مصارف:	
تشکیلاتي مصارف	۱۵۰۰۰۰
د توزيع او پلور مصارف	۲۰۰۰۰۰
مجموعی عملیاتي مصارف	۳۵۰۰۰۰

خالص مفاد = ۷۵۳۰۰۰

په صنعتي موسساتو کې د ګذارشونو له چمتو کولوسره اشنا شو، خو باید دې ټکي ته هم پام وکړو چې د امتحان په وخت کې د تمرين د حل په موخه د رياضې له طريقو څخه هم استفاده وکړو او مجهول معلومات د رياضي د فرمولونو په واسطه تر لاسه کړو.

پدې مثال کې مصرف شوي مواد معلوم دي چې خالص خريد مجهول دی، هغه د رياضې د فرمول له لارې تر لاسه کوو.

مثال:

۱- د دورې لمړی موجودي ۸۰۰۰۰

۲- د خريداري شويو موادو د حمل او نقل مصارف ۵۰۰۰۰

۳- مصرف شوي مواد ۱۶۰۰۰۰

۴- د دورې د پای موجودي ۴۰۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- خالص خرید.. ؟

د خالص خرید د تعین لپاره د موادو د مصرف له ګزارش څخه استفاده کولای شو.

د دورې دلمړیو موادو موجودي.. ۸۰۰۰۰

اضافه کیږي، خالص خرید.. x

مصرف ته د اماده موادو موجودي.. y

کسرکیږي: د دورې د پای موادو موجودي ۴۰۰۰۰

د مصرف شویو موادو موجودي.. ۱۶۰۰۰۰

د دورې د پآی موادو موجودي –مصرف ته داماده موادو موجودي = مصرف شوي موجودي

۲۰۰۰۰۰ ۱۶۰۰ = y– ۴۰۰۰۰

y = ۲۰۰۰۰۰ مصرف ته د اماده موادو موجودي

۱۶۰۰۰۰۰ = ۸۰۰۰۰+ X

۱۲۰۰۰۰ = خالص خرید

د څلورم څپرکي د مطالبو لنډیز

۱- د مصارفو د سنجش دایره: هغه دایره چې د تولید او داسې نورو عملیاتو د سنجش اړوند مدارکو او اسنادو د ساتنې او حفاظت دنده په غاړه لري او د ټولو تولیدي مصارفو د تحلیل او تجزیې دنده په غاړه لري، د مصارفو د سنجش د دایرې په نامه یادیږي.

۲- کار تمام یا تکمیل شوي تولیدات: دا هغه ډول تولیدات دي چې د تولید مراحل یې په بشپړه توکه تر سره شوي او په عمومي توګه اماده او چمتو شوي وي.

۳- نیم کاره تولیدات: دا هغه امتعه ده چې د تولید د مراحلو په جریان کې قرار لري او تر اوسه پورې بشپړه شوې نوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵-د ټمام شوی قیمت اجزا او عوامل: دغه عوامل له اولیه موادو او مشترک مزد او مصارفو څخه عبارت دي.

۶- مستقیم او غیر مستقیم مواد د هغوی د طبقه بندۍ له مخې تفکیک کیږي.

۷- مشترک مصارف: له هغو مصارفو څخه عبارت دي چې د تولید په جریان کې واقع کیږي خو په مستقیمه توګه د تولید په ځانګړیو اقلامو پورې نه مختص کیږي.

۸- د بیمې مصارف د مشترکو تولیدي مصارفو له ډلې څخه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د څلورم څپرکي پوښتنې:

۱-د صنعتي موسساتو د مصارفو د سنجش د طریقو په هکله معلومات ورکړئ؟

۲- په صنعتي موسساتو کې د تولید شوې امتعې د مصارفو د سنجش په هکله معلومات ورکړئ؟

۳- د پلورل شوې امتعې د مصارفو دسنجش په برخه کې معلومات ورکړئ؟

۴- د اولیه قیمت د پیداکولو سنجش د مثال په واسطه واضح کړئ؟

۵- د تبدیلي قیمت د پیدا کولو فرمول ولیکئ؟

۶- د یوې صنعتي موسسې د ګټې او ضرر ګزارش د مثال په واسطه واضح کړئ؟

۷- د دورې د پای موادو د مصرف ګزارش ترتیب کړئ؟

۸-د یوې صنعتي موسسې د خالص مفاد ګزارش ترتیب کړئ؟

۹- د تجارتې مصارفو د سنجش او صنعتي مصارفو د سنجش تر منځ څه توپیر شتون لري، معلومات ورکړئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرچينې او اخځليکونه:

۱- سنجش مصارف در موسسات صنعتی افغانستان، انستیتوت اداره و صنعت کابل، دکتور هربرت هیریشی

۲- حسابداری صنعتی (حسابداری قیمت تمام شد) سازمان آموزشی و حرفه ای کشور ایران، مترجم پوهنیار غلام ربانی ظهور

۳- مفاهیم اساسی مصرف برای تصمیم گیری، پوهنتون مزار شریف، استاد محمد عارف

۴- حسابداری مالی و حسابداری شرکت ها، دانشگاه ها و مدارس ایران، محمد علی جلالی

۵- سنجش مصارف، پوهنتون کابل، پوهنحی اقتصاد، دکتور نذیر احمد شهیدی

۶- حسابداری صنعتی مقدماتی، وزارت آموزش و پرورش، ایران ابوالقاسم عشقی و محمد رضا جانسپاه

۷- حساب مصرف و سرمایه گذاری، پوهنتون کابل پوهنحی اقتصاد، مولف Carl Zimmerer

۸- تیوری تولید و مصرف، پوهنتون کابل، پوهنحی اقتصاد، دکتور نذیر احمد شهیدی

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښوونيز نصاب د پراختيا د رياست پيغام

د پوهنې وزارت د تخنيکي او مسلکي زده کړو معينيت د ښوونيز نصاب د انکشاف رياست د ټولنې د عيني او ښکاره ضرورت په درک کولو سره چې د محصلينو او شاگردانو د درسي کتابونو په برخه کې يې تخنيکي او مسلکي رشتې درلودې او لري يې، په لومړي سر کې يې تصميم ونيو، چې په ښـــوونيزو پلانونو او درسي مفرداتو باندې بيا کتنه وکړي او ورپســـې بيا د شاگردانو او محصلينو د درسي کتابونو د تاليف لپاره مبادرت او کوښـــښ وکړي. د خداى(ج) په فضل او مرحمت سره او د ادارې او حســـابدارۍ څانگې د ښـــوونکو په ميرانې او همت سره د ادارې او حســـابدارۍ درسي کتابونه تاليف شول تر څو په وړيا ډول د شاگردانو او محصلينو په واک او اختيار کې ورکړل شي.

د علم او معرفت له ټولو لوســـتونکو، علاقمندانو، د ادارې او حسابدارۍ د مکاتبو له ښوونکو، گرانو شـــاگردانو او د تخنيکي او مســـلکي زده کړو د چارو له متخصصينو او همدا شـــان له ټولو څېړونکو او شنونکو څخه صميمانه هيله کيږي، چې د دې کتابونو په مطالعې سره چې په لومړي ځل د ښـــوونکو او د ادارې او حســـابدارۍ څانگې د مســـلکي غړو له لوري تاليف او تدوين شوي دي. د مســـلکي، تخنيکـــي او علمي مطالبـــو او مفاهيمو د څرنگوالي په هکلـــه خصوصاً د هغوی املايي او انشـــايي اشـــتباهاتو په اړه مونږ ته لارښوونه وکړي، ترڅو په راتلونکي کې وکړای شو، په همدې او نورو برخو کې گرانو شـــاگردانو ته له دې څخه ښه، غوره، گټور او ارزښتناکه موضوعات وړاندې کړو.

همدا شـــان له گرانو شـــاگردانو او محصلينو څخه هيله کوو ترڅو د دې کتابونو د مطالعې او اســـتفادې پر مهال د هيواد اقتصادي ســـتونزې، فقر او وروســـته پاتې والی په نظر کې ونيسي او د کتابونو په ساتنه کې کوښښ او زيار وباسي، ترڅو د ډېرو شاگردانو او محصلينو د گټې وړ وگرځي.

پته: د پوهنې وزارت- د مسلکي او تخنيکي زده کړو معينيت

د تعليمي نصاب د پراختيا رياست

د درسي کتابونو د چمتو کولو عمومي مديريت

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library